

הנודר מן הברשר. כל הנודר מן הברשר קורא שם הנודר...

הנודר מן הברשר קורא שם הנודר מן הברשר קורא שם הנודר...

הנודר מן הברשר קורא שם הנודר מן הברשר קורא שם הנודר...

הנודר מן הברשר קורא שם הנודר מן הברשר קורא שם הנודר...

הנודר מן הברשר קורא שם הנודר מן הברשר קורא שם הנודר...

הנודר מן הברשר קורא שם הנודר מן הברשר קורא שם הנודר...

מכללו. אלל מיה: חלקו מבחין. לכוח אכר מן החי מלקט שנים...

מכללו אבל אבר דלא הותר מכללו לאכילתו. אבר דמי אמר בעא מיניה רבי שמעון...

קודם שיתנו לחוץ פיו וחלל זה לבדו והח"כ חלל חלו השני...

קודם שיתנו לחוץ פיו וחלל זה לבדו והח"כ חלל חלו השני. משמע דלמאן דלא...

קודם שיתנו לחוץ פיו וחלל זה לבדו והח"כ חלל חלו השני...

קודם שיתנו לחוץ פיו וחלל זה לבדו והח"כ חלל חלו השני. משמע דלמאן...

רבינו גרשום. חלקו מבחין. לכוח אכר מן החי מלקט שנים. הנהגה...

הדרן עלך גיד הנשה. כל הברשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים...

הדרן עלך גיד הנשה. כל הברשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים...

הדרן עלך גיד הנשה. כל הברשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים...

תני. האי יזמ בבבארי. חזון הגאון ר' יצחק בן ישראל. חזון הגאון ר' יצחק בן ישראל.

כמי שאכלו כדי להעיר אף התינוקות, וכמו שאמרו ולמה עוקרין את השלחן כדי שיראו התינוקות וישאלו, וכן היה דרכם שהיו אוכלים בשולחנות קטנים כל אחד בשלחן שלו ואחד קורא את ההגדה וכלם שומעים, ולא היו עוקרין את השלחן אלא בפני אותו שהיה קורא ההגדה. וכן בשעה שהיו אומרים מצה זו ומרור זה אין צורך להיות מצה ומרור בפני כל אחד אחד אלא בפני אותו שהיה קורא ההגדה, ועכשיו שנוהגים להיות כלם אוכלים על שלחן אחד מנהגנו לסלק את הסל³⁹⁸, שבו המצה והחזרת ושני התבשילין רמו לעקירת השולחן, ויש נוהגין³⁹⁷, להגביהו עד הכתף וזכר למשארותם צרורות בשמלותם על שכמם, וכשאומרין מצה זו ומרור זה שצריך להגביה כמו שיתבאר, אנו נוהגים להיות הקורא מגביה תחלה ואחר כך כל אחד ואחד.

זה שקראה תורה לחם זה לחם עוני רמו יש בו להרבה דברים הוא שאמרו לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה ר"ל הגדה והתחלת הלל, וכן אמרו לחם עוני מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה וכן אמרו מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה כדי למהר מלאכתן מפני שהם צריכים לאכול³⁹⁸, כך בפסח הוא מסיק ואשתו אופה כדי למהר מלאכתם שלא יחמיץ³⁹⁹, ומברכים המוציא ועל אכילת מצה על אחת ופרוסה, ואין הכרח אם המוציא על הפרוסה ועל אכילת מצה על השלימה אם בהפך, אם שיברך את שתיהן קודם שיבצע ושיבצע אחריהם בשלימה ופרוסה⁴⁰⁰, ומכל מקום שתיהן נעשות על שלימה ופרוסה, ומכל מקום בשבתות ובימים טובים צריך לבצוע על שתי ככרות שלמות⁴⁰¹, אם בשבת ממה שאמרו⁴⁰², חייב אדם לבצוע על שתי ככרות

וזה שכותבין בזמן הזה בנוסח סדר הפסח שצריך נטילה שני פעמים הראשונה משום טבול משקה אינו מחזור, ואעפ"י שבנטל שחרית במה שאמרו³⁹¹, שמתנה עליהם לכל היום אמרו דוקא בשמך את ידיו ההיא בסעודות חלוקות נאמרה, אבל בסעודה אחת אעפ"י שיש הסח הדעת בנתים אין צריך נטילה.

ויש מפרשים³⁹², זה שאמרו כל שטבולו במשקה וכו' בטבול שני, ומפני שהם טוברים שבירקות הבאות לאחר קידוש אין בהם טבול כמו שכתבנו למעלה, וזו שאמרו נוטל ידיו בטבול ראשון וכו' פירושו שהיו ידיו מלוכלכות. מי שבלע מצה בלא לעיסה יצא שמכל מקום אכילה בלא לעיסה אכילה היא, אבל בלע מרור לא יצא, שמכל מקום אחר שהוא זכר לומר ר"ל למירור המצרים, לטעם מרור הוא צריך ואין טעם מר בלא לעיסה, בלע מצה ומרור כאחד ידי מצה יצא שאין כאן ביטול³⁹³, אחר שלא לעס המרור, ואי אפשר שלא נגע ממשו של מצה בפיו שאין הכריכה מונעת בכך מפני שאינה קיימת ומתפרקת, אבל ידי מרור לא יצא. **לכרן** בסיב של דקל הראוי לאכילה ר"ל שכרן המצה בתוך המרור וקשרן בסיב שלא תהפרק עד שנמצא כשנבלעו שניהם שלא נגע ממש המצה בפיו אף ידי מצה לא יצא, ויש גורסים³⁹⁴, בבלע מצה לבד שיצא שלא נפקע טעם מרור אף כשאין בה לעיסה, אלא אם כן מצה עמה, וכן פרשוהו גדולי הרבנים³⁹⁵, ואין נראה כן.

ויש שדוחין אף עיקר השמועה לומר שאף בלע מצה לא יצא, ומפני שבכל הפרק מצינו שאומרים תמיד טעם מצה בעינן, וכן נראה דעת גדולי הפוסקים שלא הביאוהו.

בזמן התלמוד היה דרכם לעקור את השלחן

398 והרשב"ם והר"י עניו פירשו, בגלל המחסור בעצים ולכן העניי ממהר. 399 והמהר"ם חלאוה מביא בשם רב האי גאון, שהטעם הוא שהוא עצמו יתעסק במצוה. 400 וכ"ה במכתם, שכ' ויש שיוצאין ידי כולם, ומברכין כתי הברכות קודם שיבצעו כלל יאחר שבירכו שתי הברכות בוצעין משתייהן ואוכלין משתייהן. 401 וכן פסק הר"ף בסוגיא, ועי' בתוס' ד"ה מה. 402 ברכות לט ב, שבת

בדרך אחרת. 391 חולין קו ב. 392 כ"ה בעיטור מצה ומרור קלד עמ' ב. 393 כ"ה בתוס' ד"ה ידי מצה, והרמב"ם תוס' פ"ו ב, כי הטעם מפני שהמרור כספלה למצה, ועי' בהשגות הראב"ד מ"מ ולח"מ שם, בבאור טעמו של הרמב"ם, עיי"ש. 394 עי' בלח"מ שם, שכן היא גירסת הרמב"ם, וכ"ה בכתי' א"ד. 395 רש"י ד"ה בלע מרור. 396 וכ"ה בתוס' ד"ה למה. 397 וכ"כ המכתם כאן.

ג"ג הכתיבה
לנגי'נו המאריך

בעזה"ש"ת

ספר

שאלות ותשובות

דברי יציב

אורה חיים

חלק ב'

אשר השאיר אחריו ברכה דבר ה' זו הלכה

כבוד קדושת עמרת תפארת ישראל והדרו

הגאון הקדוש שר התורה מגורה הטהורה

רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא

מרן יקותיאל יהודה הלברשטאם זצוקלה"ה

אבדק"ק צאנז יצ"ו

ובר"ן כתב שאין דרך אכילה בכה, ולהצין בעי למה לא פירש כפשוטו מחמת שהסיב חוץ ואין המלה נוגע בגרונו ובמלה בעינן הנחת גרון כמ"ש הפוסקים. ונראה דהנה ענין החליצה שבכאן נראה ברור שאין הכוונה כמו לגבי נט"י וטבילה, שהרי אם ימצא איזה אצק ועפר על המלה פשוט שבה לא יטול את המלה, ושאי התם דמים על בשרו כמיז על בשרו ממש בלי שום חליצה או מהלמ"ס [עי' סוכה ו' ע"א], משא"כ לענין מלה דלא כמיז בחורה שיאכל בגרונו דליהו משמע מינה שהמלה יגע בגרונו בלי חליצה, וגם לא נמסרה הלמ"ס על זה, אלא דאנן קים לן דסתם אכילה היינו דרך גרונו וכלי זה לאו שמה אכילה, ולכן כשכורך המלה בחוץ דבר שרגילין לאכול חשיב שפיר כאוכל מלה בגרונו שהרי כך קדר אכילה לכרוך דבר מאכל בחצירו, ולכן אין אותה כיסוי מצטל חורת אכילה מן המלה שהרי כך דרך האוכלין, ורק כשאין דרך אכילה בכה.

מומרים ציוה"כ אף לדעת השאג"א. ופש גבן לצרורי אודות תמזית המזון שבחוך הקפסולות, מה דינס.

74

טו) והנה בפסקים קט"ו ע"ב, אמר רבא בלע מלה וכו' כרכן בסיב ובלען אף ידי מלה נמי לא יאל. ונסתבכמי צמהות הסיב מה הוא, דברש"ס פי' הגדל סביבות הדקל, וכן בפרש"י שם סיב הדקל. ובסוטה י"ח ע"א, השקה בסיב שהיא חלולה כדרך שהמינוקות שומין, ובתוס' שאנן עה"ג השקה בסיב שהיא חלולה כדרך שהמינוקות שומין בגבעולי קנבוס ל"ה, יש ספרים דגרסי בסיב או בשפופרת מהו ענין קליעה שעושין נקבים כמין סל וכו' עיי"ש, נראה דס"ל שהסיב הוא מין עץ כמו גבעול ויש זה נקב לאורכה שבה שומין המינוקות, או שממין עץ וקנים הללו קולעין כמין סל. ובמאירי שם כתב בסיב דקל שעשאו חלול. ובערוך [ערך סב הג'] פירש, נתן הסיב דמים ובלע הסיב למים כמין ספוג ונתן הסיב צפיה ומוצת למים עכ"ל.

ובמאירי שם בפסקים כתב כרכן בסיב של דקל הראוי ל"אכילה עיי"ש, ונראה כוונתו דאלמלי כרך בעץ שאין ראוי לאכילה כלל פשיטא טובא שחוצץ ולא חשיב אכילה, ולו יזויר שהיה בולע קופסא שבחוכה מנות פשוט שאינו בגדר אוכל מלה כלל שלא אכל אלא קופסא, וחידושו של רבא הוא כשכרך בסיב הראוי לאכילה דייקא, שבאכול הסיב כשלעצמו הוא שלכד"א כי אין הדרך לאכול ומ"מ ראוי הוא לאכילה וכנ"ל, ומכיון שאין דרך מאכל בכה שוב לא שייך בזה קבצא הנ"ל שייחשב כאילו אוכל מלה, מכיון שאין כן מנהג וקדר אכילה, ולכן גם בזה לא היה כאוכל מלה ולא יאל, ולזה נחזין הר"ן שאין דרך אכילה בכה ודו"ק היטב.

וביבמות ק"ב ע"ב לענין חליצה בסנדל של שעם ושל סיב, ומבאר שם מתוך הסוגיא דמירי בדבר המגין עיי"ש, ובמ"מ פ"ד מיבוס וחליצה הלכה י"ח עיי"ש, ולפי דעת רש"י ורש"ס דהיינו הגדל סביבת הדקל, לכאורה הרי אין זה כדי להגין שהרי הסיב דבר רך שסופגת לחוכה מים וכמ"ש הערוך, ואולי שלכן בד"ה שברש"י שם של שעם וגמי והשמיט מלת סיב, דלשיטתו לא גריס לה, ועיי"ש במאירי ששינה את נימוקו ופירש סיב הם גדולי קרקע כעין חריות דקות שאורגין בהם את הסלים עיי"ש.

ויצוין משנה למך פרק י"ד ממאכלות אסורות הי"ב שנסתפק לגבי כרך מאכל איסור בסיב עיי"ש, ולהנ"ל היינו דוקא בסיב שעכ"פ ראוי לאכילה, אבל בכורך במידי דלאו אכילה כלל פשוט הדבר שאין תורת אכילה כלל בדבר כנ"ל ברור.

ובפסחים ל"ט ע"א, אלוותא דדיקלא, פרש"י סיב הגדל וכרך בסיב לדקל עכ"ל, ועיין עירובין כ"ו ע"ב בחוד"ה אלוותא דשני מיני סיב יש ושניהן נכרכין בסיב הדקל עיי"ש. והנה מדקיי"ל שם דמרור בעינן שנקח מכסף מעשר מוכח דהך סיב נמי הוא ראוי לאכילה. ועיין סוכה י"ג ע"ב ירקות שאמרו חכמים אדם יוצא ידי חובתו וכו', וברש"י דלאו מאכל אדם נינהו, והקשו בתוס' הא אמרינן שנקח בכסף מעשר וכו' ואינו כן אלא מאכל אדם הן וכו' עיי"ש, ויעוין מ"ש מוחזלל"ה מזו"ר בשו"ת עזי חיים סי' ג' לגבי מרור אם הוא אכילה אף שאינו ראוי ולגבי פחות מכשיעור מחמת שכן הדרך עיי"ש באריכות. אך לפענ"ד שרש"י ותוס' לא נחלקו במציאות הדבר אם ראוי לאכילה וכו' ע' מודו דבעי ראוי לאכילה, אלא שאין דרך בנ"א לאכול מחמת רוב המירות, ופליגי בדבר הנאכל ע"י מיעוט בני אדם באופן כזה אי חשוב מאכל, וס"ל לרש"י דלענין לאת ידי חובת מרור סגי בראוי לאכילה ודו"ק, וכעין זה כתב בפנ"י שם בתוס' עיי"ש. ועכ"פ צהא לית מאן דפליג דמרור צריך להיות ראוי לאכילה, וא"כ לשיטת רש"י דמחזינא היינו

וא"ב בנ"ד שהקפסולות גופן אין ראויין לאכילה כלל, וכשהם לעצמם אין בהם הנחת מעיו ויחזי דעתא כל עיקר ואין עליהם תורת אכילה, אף שבולענן עם תרכין מזון בחוכם הוא כבולע קופסא עם מאכלים דלא שייך בזה תורת מאכל וכמו שנתבאר, ואין בזה אכילת גרון רק הנחת מעיו כשנימס הקפסול, ובהו כבר כתבו האחרונים שבאכילת מעיו בלי הנחת גרונו פטור ציוה"כ, עי' מנ"ח מלה שי"ג אות ב' ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קכ"ד ועוד, וא"כ שפיר דמי לתת קפסולות אלו להשאב"ס.

טז) ויש לזרף ג"כ שאין בהם כשיעור, וידוע מ"ש החינוך

ומאזהרה לא נחייבו נשים כלל, קמשמע לן מהאזרח, ע"ש. והקשה אמאי לא קאמר הש"ס דהיינו הוא להארבעה עיניים דג"כ ליכא נהו עונש ואזהרה הוה אמילתא דנשים לא ליחייבו, על כן ריבנה התורה האזרח, ע"ש. ואפשר לדחות קושטיו דלמאן דלאמר זיומא שם דילפינן עיניים אחרים משבטון, דהיינו להכתוב

לכל בני הדעת. ואין ראוי לעבד ביום כבוד לדין לפני אדוניו לבוא בנפש חשוכה ומעורבת מתוך המאכל והמשתה, במחשבות החומר אשר היא בתוכו, שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו שבאותה שעה, על כן טוב לו להגביר נפשו החכמה ולהכניע החומר לפניו באותו היום הנכבד, למען תהיה ראויה ונכונה לקבל כפרתה, ולא ימנענה מסך התאוות.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [שם פ' ע"א] (ב) ששיעור האכילה ביום הכיפורים לחייב עליה דאורייתא מאוכלין הראויין, היא ככותבת הגסה. והטעם שנשתנה שיעור האכילה ביום הכיפורים משיעור שאר אכילת איסורין שבתורה שהן בכזית, מפני שהתורה אסרה האכילה באותו היום בלשון עינוי, ולא נאמר עליה לא תאכלו, כמו בשאר איסורין, ופירשו חכמים

ח. כמיש בריה טיזו ע"ב. ט. ברוב הדפוסים ליתא [מסך התאוות]. י. עיין מניח אות ג.

הוסף עוד עיניים אחרים וחכמים למדו מקראי דאלו הדברים נקראים עינוי על כן אסורים דברים אלו, אבל העינויים המצוירים בתורה הם דוקא אכילה ושתייה לדעת זו דילף משבטון ולא ממחמה עיניים דכתיב בקרא, כי העינויים דקרא הוא כפל האיזוי פעמים רבות כמבואר הרבה פעמים בתורה, וקרא זה האזרח הוא כפרת אחר צפוק והיתה לם וגו' תענו את נפשותיכם. וגו' האזרח וגו' [שם ע"ג, כ"ט] ולא נזכר בקרא זה מלת שבטון, ואחר זה בצפוק השלישי כתיב שבת שבטון, א"כ בצפוק האזרח מיירי מעינוי אכילה ושתייה והיאך יכתוב בצפוק שם ריבוי על השאר עיניים דנשים חייבות, כיון דכתיב תענו וגו' כל האזרח ועינוי היינו אכילה ושתייה, על כן קאמר הש"ס סוכה שם דמרבה אכילה ושתייה בתוספת אע"פ דתוספת יליף מקרא אחר [עין יומא פ"א ע"ג], מ"מ ע"כ הוא בכלל עינוי דקרא, אבל הארבעה עיניים למאן דילף משבטון אינם בכלל עינוי דקרא והיאך שייך לומר דמריבין נשים על השאר עינוים, דכתיב האזרח קאי על תענו והיינו אכילה ושתייה. אך

למאן דילף [שם ע"ו ע"א] השאר עיניים מחמשה עיניים דכתיב בתורה, אם כן עינוי דקרא שאר עיניים גם כן בכלל, שייך שפיר לרבות נשים על שאר עיניים והש"ס רוצה ליישב לכולי עלמא אפילו לרבה ורבי יוסף דילף משבטון שם ע"ד ע"א. אך ע"כ להשיטות דסוברים דכל העיניים דאורייתא, ואין בהם עונש ואזהרה ולא מנינו ריבוי בקרא דנשים יהיו בשאר העיניים, כי ע"כ נריך ריבוי כמו תוספת יום הכיפורים, כיון דליכא עונש ואזהרה רק עשה הוא ליה מצות עשה שהזמן גרמא והיה ראוי להיות ששים פטורות לריך ריבוי דהאזרח, א"כ הארבעה עיניים דגם כן הוא ליה מצות עשה שהזמן גרמא ואין לנו ריבוי א"כ מנלן דנשים חייבות בהארבעה עיניים, בשלמא אי אמרינן דמדריגתן הוא א"כ כיון דאסתמכוהו רבנן למצות עינוי וכיון דבעיקר עינוי כולם חייבים הכי נמי במצות חכמים, אבל אי אמרינן דהוי דאורייתא א"כ למה יהיו נשים חייבות כיון שאין לנו שום לימוד. ואין לומר דמדריגתן חייבות, אי הכי כל מצות עשה שהזמן גרמא לחייבינהו מדריגתן, כקושיא הש"ס צנכרות כ' ע"ב גבי קידוש היום. ובאמת היא משנה מפורשת זיומא ע"ג ע"ב הכלה מותרת צרחילת הפנים והחיה תנעול את הסנדל וחכמים אוסרים, אבל בשאר נשים כולי עלמא מודים דחייבות ולא מנינו צדוק מקום חילוק בין אנשים לנשים לענין החמשה עיניים. ומה דלאורה ראייה גדולה הארבעה עיניים מוח אכילה ושתייה הם רק דריגתן כשיטת המוס' והרא"ש [הג"ל], דאי הם מדאורייתא היו נשים פטורות. ודברי הרב המחבר מותרים קמא, דכאן נראה מדבריו שהם מן התורה ולקמן כתב כי אלו העיניים שהן דריגתן כגון רחמיה וסוכה וכו', נראה מדבריו שהם מדריגתן, ויש ליישב, ועיין צנכרות [צנכרות] [שם רפ"ח] שפלטו צוה.

(ב) [שם] ששיעור האכילה ביום הכיפורים וכו' מפני שהתורה וכו'. כן הוא בש"ס [יומא ע"ט ע"א וצנכ"ד ד"ה ק"ס] ור"מ כאן פ"צ ה"א. ומתקמתי דמבואר בש"ס מולין ק"ג ע"ב כוית שאמרו

נשים בשאר עיניים

הנחת גרונו כלי הנחת מעיים

חן מבין השיניים ובין החניכיים הוא פלוגמא דרבי יוחנן וריש לקיש, מר סבר גנאת גרונו צעין ומלרף בין החניכיים, וכן אכל חני כוית והקילו וחזר ואכל חני כוית או אותו חני כוית הוא פלוגמא דלמאן דלאמר בהלכת גרונו צעין חייב דהרי נהנה גרונו בכזית, ולמאן דלאמר בהלכת מעיו פטור דאכילה צעיים צעין. והלכה דהנחת גרונו חייב כמבואר בר"מ

פי"ד ממאכלות אסורות ה"ג זה לשונו, כוית שאמרו וכו' אכל מה שבין החניכיים מטערף למה שצלט שהרי נהנה גרונו בכזית, וכן אכל חני כוית והקילו וכו' שאין החיוב אלא על הנחת הגרון בכזית מדבר האסור, עכ"ל. והנה לשון הגמרא והר"מ נקטו כוית, והנה היאך הדין ציוס הכיפורים דלענין שיעור אף לאכילה הוי צפוק דהיינו כוית, מ"מ לענין מייחתי דעמתי אינו פחות מכותבת והיאך הדין אס בין החניכיים מטערף או אכל חני כותבת והקילו וכו' אס כאן נמי די בהנחת גרונו צנכותבת, או אפשר לענין יחובי דעמו חלוי בהנחת מעיים ואינו חייב על זה עד שיהיה צעיים צעיים ככותבת. והר"מ שם ה"א החמיל כל איסורי מאכלות צנמורה שיעורן בכזית וכו', ושם מדבר בכל שיעורי מורה דהם בכזית, אבל שיעור יום הכיפורים לא מיירי החס רק כאן ולא ביאר לנו דין זה כאן, וז"ע, דאפשר דהתורה לא חייבה כאן על הנחה רק אס נתיישב דעמו יחובי דעמו אינו אלא צמילוי המעיים, וז"ע דין זה ה"א.

אני מסופק אפילו אס נאמר דהנחת גרון לבדו צודאי אינו חייב, כיון דלא הוי מילוי המעיים, היאך הדין אס הנחת מעיים לבד בלא הנחת גרון אינו חייב, כמבואר בצפוקים קט"ו ע"ב גבי מצה אס כרכו צביב ובלעו אף ידי מצה לא יא, כיון דלא נגע בגרונו, ועיין משנה למלך פי"ד ממאכלות אסורות ה"ב, ודעמו דכלל האיסורים כן. והביא ראייה מדברי הר"מ פ"ג מאצות העוממות ה"ה גבי אוכל צבלת העוף אס כרכו צביב ובלעו הרי זה טהור, ע"ש שמרשים לעיין בצווגא דחולין שהצטוו דיש פלוגמא אי הנחת גרונו או הנחת מעיים, ועי"ש שצ"י. ונראה שם דאף מאן דלאמר הנחת מעיים היינו דלא מהני הנחת גרון לחוד, ובין החניכיים או אכל דלאמר הנחת ואכל אינו חייב כיון דלא הוי הנחת מעיים, אבל הנחת מעיים בלא הנחת גרון מודה דאינו חייב, ולא יפלוג על האי דפסקים דכתיב אכילה בתורה ובלא הנחת גרון לא הוי אכילה כלל, אבל כאן דכתיב לא תעונה, וציתובי דעמא תליא אפשר דלא צעין הנחת גרון כלל רק מילוי המעיים לחוד סגי.

אך צאמת צדור דצעין הנחת גרון ג"כ, דאי לא צעין רק מילוי המעיים א"כ אפילו אכל השיעור יותר מכדי אכילת פרס הוי ליה לנרף כל זמן שלא נחטל החני שיעור הראשון כיון דצמעייהם הם שיעור שלם, עי"ש בצווגא דחולין [ובתוס' ד"ה חלקון]. ועיין מגן אברהם סי' ר"י [סק"א] מציא צסם כנסת הגדולה דגבי צרכת המזון אפילו יותר מכדי אכילת פרס מטערף, והמגן אברהם השיג, וצפרי מגדים שם כתב דוקא אס אכל כוית דילפינן מן ואכלת [דצריס ח', י"ן] צעי כדי אכילת פרס וציתובר אינו מטערף, אבל אס אכל כדי צציעה עיקר צרכת המזון מן התורה על הנחת מעיים והוא שצע אפילו שהה יותר מכדי אכילת פרס מטערף ומחוייב לנרף מן התורה, ע"ש. א"כ ציוס הכיפורים

בשוא"ח. נראה דהחלקת יואב אויל לשיטתו באור"ח סי' ל' דס"ל דתוספת עינוי הוי בקום ועשה, שהאדם צריך לקבל על עצמו תוספת. ועוד יש לומר עפ"י מ"ש גדולי האחרונים שזהו גופא חיי הגמ' שנשים חייבות בתוספת עינוי, כיון דהוי בשב ואל תעשה. ראה בשר"ח כת"ס או"ח סי' נ"ו וזכר יהוסף ח"א סי' ס"ד וס"ט ובשר"ח כללים מערכת המ' כלל קל"ו. להלן מצוה ח"ל לענין ברכת המזון כתב החינוך בשם ים מרבותינו דשיעורה בכביצה משום שבכך מחיטבת דעתו של אדם, וכביצה היא יותר מכותבת כפי שכתב החינוך כאן. (י) בקונטרס השלמה לבעל צפנת פננת ח"ד עמ' ו' מחדש שיעורו ככותבת נאמר רק לענין כרת אבל בכזית יש מלקות. ולפי"ז נראה שלוקה על הנחת גרון בכזית כבשאר איסורים למאן דמחייב אהנאת גרון. (יא) להלן ד"ה והנה, כתב רבינו שיום הכיפורים כיתובא דעתא תליא מילתא, ובהנחת גרון לחוד לא מייחבת דעתיה ומ"מ מסתפינא להקל, ועי"ש בהערה. ועיין באור שמח כאן פ"ב ה"ד שהוכיח מהירושלמי תרומות פ"ח מ"א ע"ב) דיעקרו חלוי בהנחת גרונו.

הנחת מעיים וז"ה הנחת גרון

יותר מכדי אכילת פרס

דבעין בתוך כדי אכילת פרס וציתור אינו מנטרף^ט, על כרחך דבעין הגאח גרון ג"כ ובהנחת גרון הלכה למשה מסניי דהגרון לריך להנות מהשיעור חוך אכילת פרס וציתור אין זה הנאה לחייב עליו, א"כ נראה צדור דהנחת מעיים לחוד ביום הכיפורים אינו חייב אלא עם הגאח גרון, על כן אינו חייב אלא בתוך כדי אכילת פרס וציתור אינו מנטרף, כן נראה לע"ד צעה"י^י.

ובעיקר דברי הפרי מגדים שדעמו דבצרכת המזון אם שבע מחייב מן התורה לצרף אף ציתור מכדי אכילת פרס דעיקר צרכת המזון על הגאח מעיים, ע"ש דמ"מ הגיה דין זה ב"ע דכרנו. אף לע"ד

בברכת החינוך

שקיבלו הדברים מאשר קדמו להם שאכילה נקראת בכזית, אבל עינוי הוא באדם כל זמן שלא אכל עד ככותבת, שאין דעת בן אדם מתישב בפחות^א.

י.א. ראה בהערות על המניח אות ט.

נראה מבואר דין זה להדיא בש"ס דיומא ע"ט ע"ב דכותבת הגסה פחותה מבילה ממשה דעד כמה מומנין וכו' רבי יהודה אומר עד כבילה, במאי קמיפלגי ר' מאיר סבר וכו' ור' יהודה סבר ואלתא ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואי זה זה כבילה, ואי סלקא דעתך כותבת הגסה יתירה מכבילה השתא כבילה שבעי משבטא דעתא לא מייחבי, אלא לאו שמע מינה כותבת הגסה פחותה מכבילה, כבילה משבטא פחות מכבילה מייבטא דעתא. ואי כדברי הפרי מגדים דכדי שביעה מנטרף ציתור כיון דהוא שבע, א"כ מאי מקשה הש"ס השתא כבילה משבטא וכו' הא חזינן דכל היכא אם אוכל כל היום אף ציתור מכדי צירוף והוא שבע וחייב לצרף ומ"מ ביום הכיפורים אף אם אוכל כל היום והוא שבע ומ"מ פטור, חזינן דלא מייבטא דעתיה אף שבע, ובאמת זה מן הנמנע כיון שהוא שבע מייבטא דעתיה בודאי, אלא על כרחך לומר דאם אוכל ככותבת יותר מכדי אכילת פרס אפילו אוכל כל היום כולו מ"מ פטור דלא מייבטא דעתיה, א"כ אינו שבע כלל אם אוכל ציתור משיעור צירוף, א"כ נראה צדור גבי צרכת המזון אף דשבע מ"מ לריך להיות כשיעור הצירוף. ונראה לי להצירוף של כדי שביעה יהיה בתוך אכילת פרס, ולקמן במנחת צרכת המזון [מנחת ח"ל] א"י נאריך צוה, אכל זה בודאי ראה צורה דע"כ בעי כדי צירוף, דאי לאו הכי יצרך צרכת המזון מן התורה על הגאח מעיו וציוס הכיפורים יהיה פטור כי לא מייבטא דעתיה, וזה מן הנמנע, על כרחך לריך לומר כמו דציוס הכיפורים לא מהני הגאח מעיים בלא הגאח גרון דהיינו בתוך אכילת פרס, הוא הדין בצרכת המזון אינו חייב על הגאח מעיים רק לצירוף הגאח גרון, כן נראה לע"ד^י.

והנה נראה ג"כ דעל הגאח גרון לחוד, כגון אכל והקיא וחזר ואכל אפילו כל היום אינו חייב בצרכת המזון, כי מנד הסבא שביעה אינו שייך רק בהנחת מעיים היינו במילוי הכרס. נהי דכתבתי לעיל דגם הגאח גרון בעינן היינו דלא מהני מילוי הכרס לחוד בלא הגאח גרון, אבל הגאח גרון בלבד בודאי אינו שבע ואינו חייב בצרכת המזון, וא"כ כיון דש"ס שם מבואר דציתור דעתא היא התחלת שביעה כמבואר השתא שבעי משבטא וכו' אלא פחות מכבילה מייבטא דעתא וכבילה שבעי משבטא, א"כ דבהנחת גרון לחוד לא יוכל לצוא ליהי שביעה, א"כ נראה דגם לא מייבטא דעתא. ואם כן ציוס הכיפורים פטור על הגאח גרון לחוד, לא כמו בשאר אסורים ששם התורה חייבה על אכילה והנחת גרון עיקר, אבל כאן כתיב לא חעונה, וציתורא דעתא חליא מילתא ובהנחת גרון לחוד לא מייבטא דעתא, כן נראה לע"ד צעה"י, ומ"מ מסתפינא להקל ולא מלחא צמפרשים שיתעוררו צוה"ט. ועיין שם פ"א ע"א אמר ריש לקיש מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי, היכי נכתוב יכתוב לא יאכל אכילה כזית וכו'. ולפי מה שכתבתי היה יכול לומר עוד אי כתיב לא יאכל יהיה חייב על הגאח גרון לחוד, על כן הוצרך לכתוב לשון עינוי דהיינו ימנע דעתא ואינו חייב על הגאח גרון לחוד. אך באמת לא קשה כי מרא דהאי מימרא ריש לקיש, וריש לקיש עמנו סובר בחולין צדי הגשה שם דככל האסורים אינו חייב על הגאח גרון לחוד רק הגאח מעיים בעינן ע"ש, על כן אמר האי טעמא מתמת כזית וצמחת לריך ככותבת מלשון עינוי, ופסוט.

[ג] ומה שכתב הרב המחבר שאכל מאוכלים הראויים וכו', מבואר ציומא פ"א ע"א ור"מ פ"ב משביעת עשור ה"ה דאם אכל אוכלים שאין ראויין או שמה שמקיס שאין ראויין פטור. וצטור או"ח סי' תרי"ב מביא שם רצ"ה דאף מותר לכתמלה, ובשבת אריה סי' ע"ד מפלפל צוה"ט. ואם אכל אוכלים הראויין רק אכל שלא כדרך אכילה כגונגא דמבואר ב"מ פ"ד ממאכלות אסורות ה"א, עיין בשבטא אריה סי' ע"ו [ד"ה ולדידן דעמו דציוס הכיפורים כיון דלא כתיב אכילה חייב אף שלא כדרך אכילה, וכבר פלפלו האחרונים צוה ואין להאריך צמה שהארכיו המצברים^י.

שלא כדרך אכילה

[ד] ומבואר בש"ס שם פ' ע"ב ור"מ ח"ד דאפילו אכל מעט מעט מנטרף כדדי אכילת פרס, וכן בכל אסורים שנחזרה מצוה צריכות י"ב ע"ב והלכה כחכמים והיא הלכה פסוקה, ומונע בש"ס הרבה פעמים אין מספר, וכן פסק הר"מ כאן ופ"י ממאכלות אסורות ה"ח לעיין שאר אסורים. ואני בעיני לריך אני להתלמד בדין זה, כי מבואר בש"ס דעירובין פ"ב ע"ב ופ"ג ע"א דפרס היינו ארבע ציוס או שלש ציוס, וכבר נחלקו הראשונים צוה, ואין כאן מקומו^י.

שיעור כד אכילה פ"ד

והנה לא נתבאר, דזה ידוע דאין כל טבעי אנשים שוים יש ממחר באכילתו יש מאחר, א"כ ידוע דרך משל אלא אחד צוה אכילת פרס היינו שלש או ארבע ציוס רביעיים שעה, ובאחד יותר ובאחד פחות היאך משערינן, אם משערינן לפי טבעו מי שטבעו לאכול הפרס צריעית שעה כזית שלו או ככותבת מנטרף צבע שעה ואם שעה יותר פטור, וצמי שטבעו לאכול צמתי שעה מנטרף וחייב אם אכל השיעור צמתי שעה, וצמי שטבעו לאכול הפרס צמתי רבע שעה אינו חייב אלא אם אוכל זמן כזה וציתור אינו מנטרף, הכלל כל אחד בדיריה משערינן, או דילמא משערינן הכל בצדס ציוס ואין חילוק בין אנשים כלל, רק השיעור בזמן אכילת אדם ציוס פרס כשיעור הזה מנרף ולא יותר אף שהוא דרכו לאכול ציתור או פחות. ולכאורה נראה דמשערינן בצדס ציוס, דאי משערינן לפי מה שהוא אדם הוה ליה למחשביה במשנה פ"ו דכלים משנה י"א גבי יש שאמרו לפי מה שהוא אדם וכו' וחשיב מלוא לוגמיו ג"כ, הוה ליה לחשוב זה ג"כ, ועיין עירובין שם משמע ג"כ כן, וכן נראה להדיא בקוזה מ"ב ע"ב קטן שיכול לאכול כזית מרחיקין מזואתו וכו' אמר רב חסדא והוא שיכול לאכול כדדי אכילת פרס, ושם אי אפשר להיות לשיעור צקטן כי הוא אינו יכול לאכול אלא כזית, ובאמת אפשר ליישב זה על פי הגרסאות אם דוקא דאן או לא, ואין כאן מקומו, וכפירוש רש"י שם להדיא ד"ה והוא וכו', פרס לציוס וכו', א"כ בכל מקום משערינן ציוס. אף קשה, כיון דמשערינן כלא השיעורים ציוס או כן השיעור ידוע ולמה לא ביארו הפוסקים שדע כמה זמן הוא כמו שציארו [עיין טור או"ח סי' תרי"ב] מלוא לוגמיו ציוס הוא פחות מרביעית, ועוד ענינים בש"ס, וכעת אנחנו לא נדע איזה שיעור יש, ו"ע שלא ביארו זה.

שיעור כד חאכ"ב

[ה] עוד לריך אני להתלמד דמבואר ב"מ כמה פעמים [כאן ה"ו ופ"ד] ממאכלות אסורות ה"ח דהשיעור הוא כשלש ציוס, ובודאי אין הכוונה כשיעור שאוכל שלש ציוס ממש דזה לא נזכר בש"ס, ובש"ס הוא נקרא אכילת פרס, ופרס היינו חצי ככר, רק על פי השבטא הצמי ככר הזה הוא גדול כמו שלש ציוס ובודאי הכוונה ב"מ גם כן כן. והנה בש"ס כמה פעמים מבואר, בעירובין ד' ע"א ובסוה"ו ע"א גבי הנכנס לבית המנוגע דשיעור שהייה כדדי אכילת פרס פת חטיטס ולא פת שעורים, והוא מבואר במשנה פ"ג מנגעים מ"ט וכן פסק הר"מ פט"ו מטומאת צרעת ה"ו, ופירש רש"י [בעירובין שם ד"ה פת] דפת חטיטס ממחרים לאכול, א"כ השיעור קטן מאכילת פרס פת שעורים, עיין תוספות יו"ט בנגעים שם [ד"ה מיסב]. עכ"פ למדנו מדברי הש"ס דאין כל מיני אכילה שוים דפת

ע"ב) חולק עליו וס"ל דבעינן כדדי אכילת פרס. ועי"ש במה שדנו לענין אכילת יו"ט אי בעינן כדדי אכילת פרס. (טו) ונעורר בזה בשו"ת חת"ס או"ח סי' קכ"ו, וכבר דבעינן ככותבת במעיו ולא מצטרף מה שדבוק בין החניכיים, כיון שתלוי ביתובי דעתיה. ועיי"ש שהביא ראה לזה מהירושלמי תרומות פ"ח סוף ה"א, ומש"כ בנו בשו"ת כתב סופר או"ח סי' קצ"ו ליישב תמיהת רבים ששם מבואר להיפך. ועיין אמרי אש או"ח סי' י"ב ובשו"ת חלקת יואב יו"ד סי' ט'. (טז) ובארוכה ביצועות יעקב או"ח סי' תר"י"ב סק"א לענין חולה שאין בו סכנה. (יז) עיין ישועות יעקב שם ד"ה והנה (השני), נובי"ת או"ח סי' קט"ה, קונטרס אחרון לשאג"ש שם ומה שכתב רבינו לעיל מצוה רפ"א אות ה'. וראה עוד בעמק יהושע ר"י. ובדברי יחזקאל סי' ט"ו אות י"ז וראה שהדבר מוכח בפי רבינו מנוח על הרמב"ם כאן. (יח) הרמב"ם שם פוסק כר' יוחנן בן ברוקא שפרס שיעורו ג' ביצים. ורש"י עירובין שם פסק כר' שמעון דהוי ד' ביצים. ועיין ב"י או"ח סי' תר"י"ב. ובשו"ע הרב שם הכריע שבשל תורה להחמיר ובשל דבריהם להקל.

(יב) כ"ה בחוספתא יומא פ"ד וברמב"ם כאן פ"ב ה"ד.

(ג) בעמק ברכה (עמ' קכ"ז אות ב') דחה ראיית רבינו משום שביום הכיפורים לא בעינן מעשה אכילה, שהרי מלוא לוגמיו הוא פחות מרביעית ואין שתיה פחות מרביעית. אך לפי מש"כ רבינו לעיל מצוה קמ"ח אות י"ג ניחא, שרק במקום שכתוב שתיה ישוערה ברביעית, והיא שלא כתוב שתיה ישוערה אף בפחות מזה בכזית ע"ש. ובשו"ת כתב סופר או"ח סי' קצ"ו (ד"ה עד כזה) הביא בשם אביו לחלק בין אכילה לשתייה ביום הכיפורים, דאכילה דתליא ביותבא דעתא ליכא אלא בהנחת מעיו, אבל שתיה לכ"ע בתר גרונו אולגין, ועי"ש שהאר"ך בזה. ולענין אכילה ביוה"כ ראה בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קכ"ג, אגלי טל במלאכת טוחן סק"ב ואחיעזר ח"ג סי' ס"א שצריך הנחת גרון והנחת מעיים, ואינו חייב על מזון חבא דרך החלחולת.

(יד) אולם הרב מוצל מאש ח"א סי' ט"ז פשיטא ליה להיפך, שלענין ברה"מ תלוי בשביעה לא בעינן כדי אכילת פרס. אך רעק"א (מובא בגליון מהרש"א ברכות מ"ט

Shmerler, E. Sh. (Eliyahu Shemu'el)

ספר

דברי אליהו

שיעורי לימוד
פסחים סוכה

ובסופו נספח קונטרס אגרות תורה

מאת הנאמן
רבי אליהו שמואל שמרלר שליט"א
ראש ישיבת צאנו

הוצאת מכון "זיו התורה" ירושלים ת"ו
תש"נ לפ"ק

לאכול חשיב שפיר כאוכל מנה בגרונו שהרי כך סדר אכילה לכרוך דבר מאכל בצמצרו ולכן אין אותה כסוי מבטל תורת אכילה מן המנה שהרי כך דרך האוכלין, ואם כרכה בעץ וכדו' שא"ר כלל אין כאן אכילה כלל וכמו שנחבאר למעלה והר"ז דומה לבולע קופסא שבחוכה מנות דפשוט הדבר שאינו בגדר אוכל מנה כלל שלא אכל רק קופסא, ומידושו של רבא הוא שכרך בסיב הראוי לאכילה, ואם הי' אוכל הסיב כשלעצמו הי' שלכד"א שאין הדרך לאוכלה אולם ראוי לאכילה וכנ"ל ומכיון שאין דרך מאכל בכך שז' ל"ש בזה הסברא הג"ל ייחסב כאילו אוכל מנה, ולא יא. ולזה נתכוין הר"ן שאין דרך אכילה בכך, ודו"ק היטב.

וע"פ האמור י"ל ג"כ ע"ד שנסתפק המ"ל בפ"ד ממ"א הי"ב בכרך מאכל איסור בסיב עיי"ש,

ואפשר להני"ל לחלק ולומר דהיינו דוקא בסיב דעכ"פ ראוי לאכילה משא"כ בכורך במידי ללא אכילה כלל פשוט הדבר שאין תורת אכילה כלל בדבר, כנ"ל ברור.

וא"כ בנ"ד שהקפסולות גופן א"ר לאכילה כלל וכשהם לעצמם אין בזה הנחת מעיו ויתוני דעתא כל עיקר ואין עליהם תורת אכילה, אף שבולעם עם תרכיז מוון בחוכם הי' כבולע קופסא עם מאכלים דל"ש בזה תורת מאכל וכמו שנחבאר, ואין בזה אכילת גרון רק הנחת מעיו כשנימוח הקפסול וצוה כ"כ האחרונים שבאכילת מעיו מבלי הנחת גרונו פטור ביוה"כ, עי' מנ"ח מנחה שי"ג אות ב' ובשור"ח מהרש"ס ח"א סי' קכ"ד ועוד. וא"כ שפיר דמי לתם קפסולות אלו לחשאב"ס וכו', (עיין התשובה במלואה ב"שצילי הרפואה" ג' - ד').

סימן יד

עוד בהנ"ל

תשובה מהגאון הגרש"ז אויערבאך שליט"א

למע"כ הרב הגאון המובהק מוה"ר אלי' שמואל שמרלר שליט"א ראש ישיבת צאנז

עיקר כוונתי הוא דאפשר שהקפסול בטיל לגבי המאכל כיון שהוא גם לצורך הבליעה, וכמו דכריכת איסור בחוך היחר לא חשיב חגיזה אפשר דה"ה נמי בקפסול.

ומה שהעיר כת"ר על המהרי"א הלוי, כמדומה לי שזדקו דבריו, דאילת"ה למה העלה המ"מ על דעתו להסתפק בכרך איסור בסיב לחלק בין אכילת איסור לקיום מנחה, וע"כ שהוא סובר שיש מקום לומר דדוקא במנות עשה צריכים שלא תהא חגיזה ולא באכילת איסור ודוגמא לכך מהא דחתי מרור דרשות ומבטל טעם מנה, משא"כ באכילת איסור, ובזכרוני דאיכא נמי דס"ל דבמנחה בעינן נמי הנחת מעיו ואם אכל חגיזת והקיא וחזר ואכלו לא יא ידי מנחה ואילו באכילת איסור קי"ל דלוקה וכו'.

בהוקרה ובכל חותמי צרכה
שלמה זלמן אויערבאך

(ועיין לעיל סי' י"ב אות י')

7 ← אחדש"ת בכבוד ויקר אודיעו שקבלתי מכתבו בצה"מ ואני מודה לו מאד וגם בכרך אשיבנו שיכתבך הוא וציתו בנט"ס.

ועתה על ד"ת בחתי, מחזיקנא לי' טיבותא על כל דבריו החשובים שכתב לי בענין שלכד"א, אך אעפ"כ חושבני דאף שפשוט וברור דכרכו בסיב חשיב ודאי שלא כדרך אכילה, וגם אפשר נמי דקיל טפי וכמו"ש כת"ר, מ"מ לענין תמניות של מאכלים טובים בחוך קפסול אשר רגילים לעשות כן גם רק כדי להקל על הבליעה מסופקני דאפשר דחשיב רק כבולע, כי דוקא אם כרכו בסיב וכדומה שהם ממש דברים מיותרים והכריכה היא כדי למעט הנחת גרון הוא דקיל טפי, משא"כ בקפסול אפשר דאף אם לא נחוש להשאג"א מ"מ יש לחוש קצת דחשיב רק כבולע כיון שהמאכל הוא טוב ועי' הקפסול נוח יותר לבולע ואין זה חשוב כחושך או כבולע קופסא ושפיר חשוב כאילו המאכל עובר דרך הגרון שלא כדרך אכילה (דאף דנקטינן דבולע נמי חשיב כדרך אכילה, היינו מפני שמסתמא איכא נמי קצת הנחתו, משא"כ עי' קפסול) ולהשאג"א הי' אסור מה"ת.

Sofis, Mosse, 1762-1839

16

ספר

שאלות ותשובות

חתם סופר

למרגא ורבנא גדול מרבני שמו
רבי משה כהרב רבי שמואל סופר זצלה"ה
אב"ד ור"מ בק"ק פרשבורג והמחזו

אורה חיים

הודפס לראשונה בפרעסבורג
בשנת ע"ט סופר מהיר לפ"ק (תרמז)

ועתה בס"ד יוצא לאור עולם ברוב יופי והדר
בהנהגה מחודשת, הערות וצינונים מספרי רבותינו ראשונים ואחרונים,
ובתוספת מפתחות ומדור תוספות והשלמות ועוד כמה מעלות טובות
כאשר עיני הקורא תחוינה מישרים

ע"י המשתדל

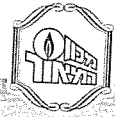
ע"ה דניאל ביטון ס"ט

בעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשע"א לפ"ק

בסיוע מכון המאו"ד להוצאת ספרים

שע"י ישיבת "אורות התשובה" ירושלים ת"ז

קרוב לדראכמאן ומחצה הנ"ל, כי דראכמאן יש בו סמ"ך גראט, והצוואנציגער צ"ח, והיינו ח' גראט יותר מדינרי הרמב"ם והוא דבר מועט. והלוא ראית בתשובה מאהבה ח"י"ד סי' שכ"ד שכתב שהגאון צ"ח ז"ל ארוך בדורו היה ואין ללמוד מאבריו. והא ליתא, דהרי מדדתי ע"פ ז' שעורים בינונים כנ"ל. נמצא האצבעות עפ"י שיעורי השעורים לא נשתנו כלל, וטבע משקל הקמח ומשקלי הדינר ודראהם נשתנו מעט מזעיר באורך הזמן וריחוק המקומות. (ובתשובה אחרת (להלן סי' קפא) כתבתי שלפע"ד גם כי ידעו מעולם שהדורות משתנים והולכים, מ"מ כן הדין ששיעורו בכל דור ודור"כ לפי אגודלו של אותם בני אדם, ומסתמא עפ"י זאת השינוי ישתנו כל הדברים הבינונים שבאותו הדור ותהיה האמה בכל דור לפי אנשי אותו דור, ושיעורי האיסורים והמצות לפי אותן המדות.

וכעת הזאת מצאתי שכבר עמד על סברא זו הגאון חו"י בתשובתו הנפלאה שבסוף סי' חוט השני אך מ"ש באותה תשובה שביצה א' הוא יותר מאצבעיים על אצבעיים, אין לו מובן עיי"ש). ורק אך הביצים נתקטנו בחצי ערכם, והוא דבר נפלא ומתמיה. ואם אולי י"ל [נ"א: ואת"ל] שבמקום חז"ל ואפשר גם במקומות הרי"ף והרמב"ם ואולי כל חכמי ספרדים היה להם מין תרנגולים אחרים. דכמה מיני תרנגולים יש, ובמדינות שיש להם מסורת נאכלים וכמו שקרוב לזמנינו נמצאו במדינתנו פערל הינר, שיש להם סימן טהרה ואינם נאכלים מפני המסורת, ואולי ידרסו בזמן מן הזמנים כתרנגול דאגמאי בחולין ס"ב ע"ב. או איכא טמאים דדמי להו במדינה זו, ומ"מ במדינות שנאכלים במסורת שרי וביצייהם גדולים משלנו. אך התימא על גדולי ארץ אשכנז, הרוקח והרא"ש והטור והמרדכי ומהרי"ל ומהרי"ו ורי"ו וביותר על האחרונים שבזמנינו קרוב מאוד הגאון תי"ט ואליה רבה ודומיהו, איך יצוייר בזמן קצר שינוי כזה דוקא בביצים ולא בשעורים ולא בקמח ובאדם.

תו צ"ע טובא, דא"כ ביצה שבזמנינו הוא זית האמיתי. וא"כ להלל שהיה כורך פסח מצה ומרור ואוכל כאחד (פסחים קטו, א) היה כורך כשיעור ג' ביצים זמנינו ואוכל ובלוע כא', וזה אין בית הבליעה בעולם מחזיק בשום אופן אפילו מרוסקי"כ. ועיין מ"ש מג"א בזה בסי' תע"ה ס"ק ד'. ומ"ש מחצית השקל סי' תפ"ו שהקשה לו הרב מר"ה ישראל הפ"ז ז"ל מש"ס כריתות י"ד ע"א ורמז לעיין בתוספות ישנים דכריתות שם. פירוש שכתב שם וז"ל, דהיינו כדרך אכילה, רצונו לומר שאינו דוחק עצמו לבלוע וגם אינו מרסקו ביותר מהראוי, ולא מיירי התנא במי שדוחק עצמו בריסוק ובליעה. אמנם אוכלי פסח מצה ומרור היו מרסקים הדק היטב, וגם נדחקים בבליעה כמו שאנו עושים היום בליל פסח לקיים מצותינו כראוי ולק"מ קושינו. זה היה כוונת הגאון מחצית השקל ז"ל שם סי' תפ"ו, ועיין פרי חדש סי' הפ"ו דבלא"ה אין להקשות מסוגיא דכריתות שם.

ד ובחידושי אמרתי דהתם לענין יה"כ מיירי,

וכותבת דיה"כ לכ"ע בעי שיעור מרובה שישאר כותבת במעיו אחר שנרסק ממנו בין החניכים (ועיין ס"פ ג"ה) דעיניו נפש כתיב, וכל שלא נכנס למעיו שיעור כזה לא עבר על אשר לא תעונה. וסברא זו איתא בירושלמי פ"ח דתרומה (ה"א) עיין מפרש שם לחלק בין יה"כ לשאר איסורים בזה"כ.

ואני עשיתי סמוכים מש"ס דכתובות ל"א ע"א הגונב חלבו של חברו ולא אמר לחמו ביה"כ, אע"כ משום דאגביה מחייב בבית הבליעה דלא מצי להדורי, ואאכילה דיום כפורים לא חייב עד דנחית למעיו משא"כ חלב. ולענין שיעורא גדול דיה"כ דהתם אמר שאין בית הבליעה מחזיק עוד זית אפילו מרוסק. ודם אינו משלים לכותבת דאוכל ושותה אינו מצטרף, ודם קרוש איכא מ"ד דאינו חייב עליו. ועיין תוס' שבועות כ"ג ע"א ד"ה גמר וכו' ע"ש. אבל ג' זיתים מצומצמים מרוסקים שפיר מחזיק בית הבליעה. וזיתים דמצה ומרור המה

כ*. וכ"כ רבינו להלן סי' קפא ובדרכי הוראה הוכיח שלא כדבריו מהא דב' אמות שהיו נשמרות בבית הנקדש מרור לדור. ועי' פסחים קמ, א דשיעורו בלוגא דמקדשא בימי ר' יצחק. ב**. עי' קובץ תשובות הת"ס (השלג) סי' כב ובח' חת"ס חולין קג, א. ולהלן סי' קפא ובהערה יא שם. ב***. במנ"ח מצוה שיג אות ב מסתפק בזה. וע"ש בהערה י מש"כ על פי הצ"פ. ובהערה יא שם הבאתי מאו"ש הל' שביתת עשור פ"ב ה"ד שהוכיח מהירושלמי תרומות דלהלן ומעורר מקומות להפך דתליא בהנאת גרונו. ובאג"ט מוחן סק"ב אות א נקט כרבינו כאן. ועי' ח' הת"ס כתובות ל, ב וחולין שם, כנסת חכמי ישראל (אבלסון) סי' יז וש"ת מהרש"ם ח"א סי' א. ובש"ת אמרו אש או"ח סי' יב פלג וס"ל דתליא בהנאת גרון. ור' שו"ת כת"ס או"ח סי' לא סי' קיא וס"י קיז מה שנו"נ בזה. ועי' אחיעזר ח"ג סי' סא, שו"ת מחזה אברהם ח"א סי' קכמ, שו"ת לח"ש או"ח סי' קט ובאפיקי ים ח"ב סי' לא. ובש"ת עמק שאלה סי' יז ס"ל דאף אם שאר איסורים תליא בהנאת מיעו, כיוחכ"פ הדעת מתישבת אף בהנאת גרון. ועי' בית האיצר כלל עג וחלק"י יו"ד סי' פ. ובענין יחובה דעתיה ביוחכ"פ ר' בשו"ת בנין שלמה ח"א סי' מא ומש"כ בהערה שם.

מצומצמים וחסר מז אי"ה בסוף הקונט מש"ס דכריתות ל' שיהיה בית הבליעו מרוסקים. וא"כ ו והנה בשבת ר"פ הו יכול לקרושו ו שקלים פ"ג הל' ג) הביאו הר"ן פרק ג' כשמשערים ביטול נ ומחצה שאם יקרוג השיג עליו וז"ל וז דמשערים ברוטב משערים אותו, שכך יותר מס' אפילו ברו ליתן הדבר לשיעורי עב או דק עכ"ל. כו (בכלי) [בכולו] דל ליה כאלו כולו נמ (מקפה) [משקה], מ ומחצה***. וכן בה ונעשה מג' זיתים בשלישית השיעור. כ"כ, כיון דמסלקין דסגי בהכי. ועיין מז ד'. ואמנם בתשו"פ בפשיטות דבי והנה בתוספתא ז קמא דסוכו מביא כוס מלא יין ושופע, אם שתה לאקשווי הא היין רק שליש זית. י"י דנויר ביין חייב נ וזגים צריך זית קג דחרצנים וזגים וע יתנם לכוס מלא י הוא ניחא בפשיט ועלים המה גושיי ג' רביעית. מ"מ גזרה התורה. ולעו ב***. וכן נקט רע" ועי' קה"י סנו ג. ראה מה שתמהו /

על אכילת מצה שהוא יוצא בכזית, אין צריך נטילה, דעל פחות מכזית א"צ נטילה. ומייתי ליה ב"י א"ח סי' קנ"ח וקבעו בש"ע שם ס"ג. ומג"א סק"ד כתב נוסחא מוטעת נזדמנה לו, שהרי מצה היא כזית, ולכן כל הסעיף הוא ט"ס.

ולע"ד הכל נכון רק הנימא דסבירא ליה להרוקח כל האוכל פחות משיעור ברכת המזון לא בעי נטילת ידיים. והוא בכלל מה דמשני ש"ס בחגיגה (יה, ב) הא בנהמא הא בפירי, דלחולין לא בעי פירי נטילת ידיים משא"כ תרומה. ומזה יליף רמב"ם (הל' ברכות פ"ו ה"א) ה"ה מיני תרגימא של ה' מינים, כיון דלאו בני ברכת המזון נינהו הוה בכלל פירי, ולא גזרו בהו נטילת ידיים בחולין משום סרך תרומה. ס"ל להרוקח הוא הדין נמי פת ממש כל דלא אכל שיעור ברכת המזון לא בעי נטילת ידיים לחולין. וסברא זו מוכחת ממ"ש תוס' סוכה דף כ"ו ע"ב ד"ה נטלו במפה ובחנם פ"י כן דר' צדוק כהן הוי וכו' ע"ש. וקשה ל"ל דכהן הוי תיפוק ליה דחולין נמי בעי נטילת ידיים. אלא ע"כ משום דלר' צדוק לא בעי ברכה אחרונה וברכת המזון לפחות מכביצה, וה"ה דלא הוה בעי נטילה לחולין. וה"ה לדידן לפחות מכזית דלא בעי ברכת המזון לא בעי נמי נטילת ידיים. וסברא זו בעינא כתבה הגאון מו"ה אלי' ווילנא ז"ל שם סי' קנ"ח (סק"ז).

76

והנה בתשו' פנים מאירות ח"ב סי' כ"ז מסיק מלשון הרא"ש פ"ב דברכות ססי' ו' דברכת המזון אכילה במעיו בעינן. נהי דבאכילה של אסורים הייב בכזית מצומצם עם של בין החניכים כמבואר סוף פרק גיד הנשה (קג, ב). מ"מ בברכת המזון דכתיב ושבעת בעי שישבעו מעיו. ומבואר מדבריו דה"ה כל המצות דכתיב ב"י אכילה סתם ולא שביעה סגי בכזית מצומצם. ויש להביא ראיה קצת לזה ממ"ש תוס' ברה"י ג ע"א (ד"ה דאקריבו) בשם ירושלמי דתייתי עשה דמצה ולדחי לא תעשה דחדש. ואי סלקא דעתך דאיסור חדש כבר עבר בהנאת גרונו, וידי מצוה לא יצא עד שיכנסו למעיו, לא הוה קשה מידי, דבעינא דמיעקר ללאו לא מקיים עשה, דומיא למ"ש תוס' בבבא בתרא י"ג ע"א ד"ה כופין, דמשעת העראה עבר ללאו וכו' עיי"ש.

מיהו בנימוקי יוסף פ"ב דבבא מציעא דפוס ז"ב ע"ו ריש ע"ב בשם הרנב"ר לא סבירא ליה כסברת תוס' הנ"ל. מ"מ מסברת תוס' ב"ב מוכח דלענין מצות נמי בתר גרונו אזלינן. ומהרא"ש פ"ב דברכות הנ"ל מוכיח פנים מאירות דהנאת מעיו בעי לברכת המזון. נמצא האוכל מצה כזית מצומצם ונשאר לו בין החניכים, כבר יוצא ידי מצה, ולחיוב ברכת המזון לא הגיע ופטור מנטילת ידיים. ויפה כתב הרוקח ויפה קבע בש"ע בפחות מכזית לא בעי נטילת ידיים וכל דברי חכמים קיימין ב"ה.

תו פש גבן לעשות סמוכים מהש"ס להא דקליפות ביצה הוא שלישי ביצה. אעתיק לשוני בחי' למסכת חולין צ"ח ע"א אבא לא שיער במ"ז וכו'. עיין ש"ך י"ד סימן פ"ו ס"ק ט"ו דמפרש ליה אביצה בקליפתה קאי, ועפ"י מ"ש תוס' בחולין ס"ד ע"ב ד"ה געולי עפ"י הירושלמי ע"ש. ולפע"ד עד"ז יש לפרש הש"ס בפשיטות, עפמ"ש הרמב"ן טעם שהוסיפו א' על ביצים, משום דהבא לשער ביצים אינו מדקדק בשיעור אלא במנין מספר הביצים ויש בהם קטנות מחבריהם ע"כ הוסיפו אחד. עיין ר"ן. מבואר מדבריו, ה"כקי בשיעור כל קטן וגדול לפי ערכו, הוה סגי ליה גם בביצים בס' מצומצמים, אלא משום הרואים יבואו למנין ולא לשיעור ע"כ לא פלוג רבנן והוסיפו א'.

ולפ"ז יש מקום לומר אי ימצאו לפנינו ביצים גדולים שיש בפחות מהם שיעור ס' נגד הביצה האסורה סגי בס' מצומצם, דהרי אדרבא הרואה יבחין דלא אזלינן בתר מנין אלא בתר שיעורא. והנה כתב מהר"ל בהגדה שלו ומייתי ליה של"ה הביאו מג"א סימן ר"י סק"ב דקליפות הביצה הוא שלישי מביצה. ולפ"ז מ"ה ביצים בקליפתן הוי ס' נגד ביצה האסורה בלי קליפתה. אך הואיל והשיעור הוא מכוון מאוד, לא רצה רבי להתיר שהרואה יבוא למנות לעולם מ"ה ביצים, ולא ישכיל דאיכא קטנים מחבריהן. שוב בא לפני רבי פעם אחרת מ"ז ביצים ואילו היה בהם שיעור ס' מכוון עם הקליפות, היה משער בהם דליכא למיחש לתקלה כיון דאין המנין מכוון רק השיעור, א"כ כל אחד ישער ולא יספור

ח. בהנחות והערות על ספרי התת"ס בספר קרבן אשר: ועי' הת"ס חולין סוף ג"ה שכ' להיפך וצ"ע. יעו"ש שרק בדברים דבעינן יתובי דעתא בעינן הנאת מעיו.
 ט. עי' נוב"ק או"ח סי' לח ושנות אליהו פאה פ"ה מ"ו.

צ"ע
 מקב
 יהרי
 שים,
 יכא
 מים
 מ"ח
 הוא
 ג"ש
 זה
 מ"ג
 קמא
 זוס'
 אפי'
 תרי
 ט"ס
 ז' יין
 זתר
 ע"ג
 זית
 גית.
 סגי
 עית
 מים
 שכ'
 שות
 זום,
 וקח
 זפני
 (לא)
 זין.
 זכתב
 ז' יש
 זיית,
 זנה.
 זורה
 זעורי
 זיאך
 זאים
 זדיא

Grodzinski, Hayyim Ozer, 1863-1940
"

ספר

אחי עזר

כ"ט

שאלות ותשובות, ביאורים וחידושים הערות והארות
בכמה מקצועות בהלכה בארבעה חלקי שולחן ערוך

חלק שלישי

מאת

חיים עוזר גראדזענסקי

ווילנא

בלאא"מ הרב הגאון מו"ה דוד שלמה זצ"ל
בן הגאון הגדול בדורו מו"ה משה ארי' לייב זצוקלה"ה
האבד"ק איוויע

בהוצאה חדשה ומתוקנת

שנת תשנ"ב לפ"ק
פעיה"ק ירושלים תובב"א

לחכם אחד, [אם מותר להכניס לחולה ביוהכ"פ אוכלין לתוך הגוף]

כ"ה, עשרה בטבת תרפ"ו.

מוכיח דגם ביוהכ"פ בעינן גם הנאת גרון עכ"פ, ואף אם נימא דחייב ביוהכ"פ גם שלכדריא, משינ ע"ד החת"ס והמנ"ח דביוהכ"פ בעי הנאת מעיו.

ד"ע"ד

שאלת הרופא אם מותר ביום הכפורים להכניס לחולה אוכל ומשקה לתוך הגוף על ידי קליסטיר דרך החלחולית, ולדעתו כיון דביוהכ"פ ביהובא דעת' תלוי וכיון דשבע ע"י הנאת מעיו איכא נמי חיוב כרת בכה"ג עכ"ד.
לדעתו הדבר פשוט, דאפילו למה שחידש החת"ס בחאו"ח סי' קכ"ז דביוכ"פ לא סגי בהנאת גרון ובעינן הנאת מעיו מ"מ, זהו דוקא באוכל דרך הגרון, אבל שלא בדרך אכילת הגרון, דלא הוי עלה שם אכילה כלל, ל"ש בזה שום חיוב מה שמכניס לתוך מעיו. וע"י יומא ע"ד דדרשינן עינוי מויענך וירעיבך והתם כתיב ויאכילך והוא תחת עינוי דרעבון באה האכילה והיינו באופן שנכנס ע"י הגרון, שהוא מדרך האכילה ונגד זה העינוי, אבל מה שמייתב דעתו שלא בדרך אכילה הוי עינוי לגבי יוכ"פ. ובאמת גם לד' החת"ס דביוכ"פ בעינן הנאת מעיו, מ"מ הנאת גרונו נמי בעינן, כמו שהאריך בזה המנח"ח במצוה דיוכ"פ בסי' שי"ג ורק דלא מהני הנאת גרון לבד וכן לר"ל, דס"ל בחולין ק"ג דבעינן הנאת מעיו, היינו דלא סגי בהנאת גרון ואם אכל חצי זית והקיא וחזר ואכלו אינו חייב, אבל מ"מ הנאת גרון בעינן ויעו"ש שכי' דגם ביוכ"פ דבעינן השיעור בכדי אכילת פרס אי נימא דבהנאת מעים גרידא סגי, גם אחר כדי אכילת פרס כל זמן שלא נתעכל יצטרף כמו בכרכת המזון, שהביא המג"א בסי' ר"י בשם הכנה"ג, דמצטרף גם אחר כדי אכילת פרס יעו"ש.

ובאמת

הדבר מוכרח, דלר"ל על הנאת מעיו לבד אינו חייב, והא בשמעתתא דריו"ח דכל איסורים אינם לוקין אלא כדרך אכילתן לא מצינו שחולק ר"ל על זה והא לר"ל דס"ל דאכילה במעיו בעינן, א"כ גם אי אכלו שלא כדרך אכילתן כגון שהמחה את החלב וגמעו כשהוא חם שנכוה גרונו, או באכל חלב חי יתחייב, דהרי מ"מ איכא הנאת מעיו אלא עכצ"ל דגם לר"ל בעינן הנאת גרונו ושיהי' כל דיני אכילה כדרך אכילתן ואם לא אכל כדרך אכילתן אינו מתחייב משום הנאת מעיו. ונראה דגם בשר בחלב וכלאי הכרם דחייב בשלא כדרך אכילתן לאו משום דסגי בהו הנאת מעיו גרידא לריו"ח, אלא דבאלו דלא כתיב ב"י אכילה לא בעינן תנאי זה שיהי' כדרך אכילתן, אבל מ"מ חשוב הנאת גרונו לחייב, אלא דזהו הוי שלא כדרך אכילתו וזה חשוב הנאת גרונו במקצת, דלריו"ח דס"ל דהנאת גרונו בעינן, הוא כלל מוחלט בכל האסורים גם באלו שחייב שלא כדרך אכילתן (ונראה דלריו"ח באכל חצי זית בב"ח והקיא וחזר ואכלו אם גם אכל שלא כדרך אכילתן מ"מ חייב דחשוב הנאת גרונו וצ"ע) ולפמ"ש"ל גם ביוכ"פ

משום דלא כתיב ב"י אכילה, מ"מ בעינן ביוכ"פ הנאת הגרון ובלי גרון אינו חייב על הנאת מעיו גרידא. וילה"ר לזה דגם לדעת החת"ס והמנח"ח דביוכ"פ בעינן הנאת מעיו, דמ"מ בעינן גם הנאת גרון מהא דר"ש דס"ל דהאוכל נבילה ביוכ"פ דפטור לר"ש משום דס"ל דאין איסור חל על איסור והא לר' יוחנן דס"ל דעל כל האיסורים חייב בהנאת גרונו לבד, וכיון שנכנס לגרונו חייב משום נבילה ומה שמוריד למעיו אינו מוסיף איסור, דהא אם הקיא ג"כ חייב א"כ יתחייב אז משום יוכ"פ דחיובו בהנאת מעיו דכי משכח רוחא חיילי ואף דאי אפשר שיחויב משום יוכ"פ שלא יתחייב מתחלה משום נבילה מ"מ מה בכך כיון דכבר כלה איסור נבילה, דהא אם הקיא ג"כ חייב א"כ יתחייב א"כ משום יוכ"פ על הנאת מעיו דמחויב ביוכ"פ בלי הנאת הגרון. אעכצ"ל כיון דביוכ"פ אינו חייב משום הנאת מעיו אם לא ה' הנאת הגרון וכיון דעל הגרון אין איסור חל על איסור שוב הוי כהנאת מעיו בלי הנאת הגרון, ודברים קרובים לזה מצאתי בשו"ת כתב סופר חאו"ח.

ובעיקר

ד' החת"ס דביוכ"פ בעינן הנאת מעיו ונסתייע לזה מד' הירושלמי ספ"ח דתרומות כבר תמחו על זה המחברים דמד' הירושלמי מבואר להיפוך דלר"א דס"ל הלועס כבלוע אף בשבת כן כו' ומבואר דלר"א אינו מחלק בין יוכ"פ לשאר איסורים ואף דר' יהושע חולק וס"ל דלועס אינו כבלוע והכי קיי"ל, עכ"פ מבואר מד' הירושלמי, שאין חילוק בין יוכ"פ לשאר איסורים, דלר"א הלועס כבלוע ולר"י בעינן הנאת גרון, — וע"י בס' ברוך טעם בשער הכולל דין ד' דמפרש ד' הירושלמי בכ"ק בפ"ג הל' ד' הא מתניתין זימנין דמותבין לה ומסייעין לר"ל זימנין דמסייעין לריו"ח דיש אוכל אכילה אחת וחייב עלה ד' חטאות ואשם אחד ומסייע לריו"ח הוציאו בשבת כאן הנחה ולמה אמר אינו מן השם ומפרש מדאמר דאינו מן השם משום דעל חיוב אכילה החיוב בהנאת גרון ולענין שבת בעי הנחה במעיו ומדאמר אינו מן השם הרי מוכח כריו"ח דחייב על הנאת גרון, דלר"ל הרי זה מן השם, דחיוב שבת בא ע"י מה שהונח במעיו דחייב משום הנאת מעיים, ויעו"י בירושלמי פ"ק דשבת תיפתר שהי' מהלך ובשירי קרבן שם דלהכי אינו מן השם דמיד כשבלע חייב על אכילה שהרי נהנה גרונו ועל ההוצאה אינו חייב עד שינוח במעיו, מבואר דגם על יוכ"פ חייב בהנאת גרונו.

ומכבר

תמהתי ע"ד החת"ס מגמרא מפורשת בשבועות י"ג, דמקשה לרבי דיוכ"פ מכפר בלי תשובה כרת דיומא היכי משכח"ל ומשני דאכל אומצא וחנקתו ומית, הרי דאע"פ דלא נכנס לתוך מעיו דהרי חנקתו, מ"מ חייב כרת על הנאת גרונו לבד, אף בלי הנאת מעיו. ולשי' התוס' שם דמית אח"כ משום דיוכ"פ אינו מכפר עד שכלה יום וכד' הרי"י מיג"א א"ש. אבל מפירש"י שם דלא הוי רגע לכפורי, יקשה, ודוח"ל דבאותו רגע שירד לתוך מעיו חנקתו

הנאת מעיו, מ"מ הנאת גורנו נמי בעינן ובלי הנאת גורנו אינו חייב על הנאת מעיו כמשכ"ל. שו"מ בחת"ס בחדושי לחולין ק"ג דפירש אכילה במעיו לא בקיבה אלא שיצא מגורנו לבית מקום בליעתו נקרא מעיו ולהכי משכח"ל דחנקתו אומצא למטה מגורנו למקום שיצא לבית בליעתו, והחת"ס שם מתרץ כן יעו"ש. אולם מלשון התוס' בחולין ק"ג בד"ה חלקו, שכתבו דל"ל נתחייב בחר אכילת מעיו קודם שיתעכל המאכל, מבואר דהנאת מעיו היא במילוי הכרס במקום העיכול שלא כד' החת"ס, ובעיקר השאלה הדבר פשוט שאין זה מסוגי אכילה כמ"ש בראשית הדברים.

ובשו"ת כתב סופר חאו"ח סי' קי"ז מקיים מילי דאבות והביא מה שמצא בכתבי אביו הגד"ל, דבאמת מירושלמי דתרומות פ"ח מוכח דיוכ"פ דמי לשארי איסורים, אולם מש"ס דילן אליבא דהלכתא ברכת המזון ותענית ככותבת הגסה בעינן ליתובי דעתא במעיו כמש"כ הפנים מאירות, ובאמת לא דמי לכה"ז דבשביעה תלוי ואין שביעה אלא במעיו כמש"כ הכת"ס שם.

המורם מכל האמור דבעיקר ד' החת"ס והמנח"ח דביוכ"פ בעינן הנאת מעיו מוכח מירושלמי תרומות פ"ח ובשבעות י"ג דלא בעינן הנאת מעיו, וגם לדבריו דבעינן

סימן סב

[בענין קדשים שחייב באחריותן ובענין קדשים קלים אליבא דריוה"ג]

לגדול אחד

ק"ז תוס"ב

דלר"ש לא איצטריך קרא לאו בכל אנפי מחייב, מ"מ אמרינן דלר"ש דהגל"מ כממון דמי, וכמ"כ בגונב מן הגנב יקשה הא מחויב גם באונסין. וראיתי בס' תרומת הכרי סי' שס"ג ועוד מחברים מש"כ בזה.

(ב) ופשמות דכריהם נראה, דבאמת גם לר"ש דס"ל דדהגל"מ כממון דמי, עכ"פ לא עדיף הגורם לממון מהממון גמור, וכיון דלגבי בעל הממון אינו מחויב איך יתחייב לבעל הגורם לממון, ודוקא לגבי גנב מבית שומר שור הנסקל דאסור בהנאה ואין בזה בעל הממון ע"כ שו"י הגורם לממון דשומר לממון (ואולי באמת התם מחויב להשומר הכפל ולא מדין הקנאה דאף בשילם השומר הטעם משום דנעשה כאומר לו הרי פרתי קנוי' לך בשעת הגניבה והכא ל"ש קנין דאין קנין באיסורי הנאה משנעשה שור הנסקל, אלא מצד עצם הדין כיון דאין לבעלים שווי ממון בו, ואין חפץ לו בקיומו כלל, ואדרבה לכשיגנב או יאבד השומר מחויב לשלם לו ובאיתא בעיניו אין בו כלום, משא"כ לגבי השומר דפוטר א"ע בו ואומר לו הרי שלך לפניך, ואית ל' גורם לממון ע"כ החיוב בא נגד השומר ולא נגד הבעלים שאין לו בו כלום), אבל בגנב מבית שומר סתם איך נימא דיתחייב להשומר ויפטר נגד הבעלים. אלא דקשה ע"ז מקדשים שחייב באחריותן דג"כ יש בעל הממון גמור היינו הקדש והבעלים אית ב' רק גורם לממון ואיך יתחייב הגנב לגבי הבעלים ולא ניח"ל להשמק"ו לתרץ דשאני קדשים דלגבי הקדש פטור מכפל רק מגזיה"כ משום וגונב מבית האיש ובאמת בקדושת הגוף מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן ואינו מכחיש בעל הממון להגורם לממון דהא הוא הבעלים, דאכתי יקשה מקדשי בדיק הבית שחייב באחריותן לר"ש וכן יקשה מן גונב מן הגנב דג"כ פטור לגבי הבעלים כפל לפי שאינו ברשותו למה לא יתחייב להגנב כפל משום דהגל"מ, וע"ז תירץ דשאני קדשים דככל אנפי חייב באחריותו משא"כ בשומר. ואף חיוב האחריות

כביאור ד' השמ"ק בכ"מ ל"ד דלא דמי חיוב שמירה לחיוב אחריות לענין גול"מ, מוסיף הסבר בזה ומישב ק"י הקצה"ח מהסוגיא דמנהדרין ע"ד רש"י בפסחים, ביאור החילוק בין קדשי מובה לקדשי בה"כ לענין גול"מ שבסנהדרין שם, מוכיח דבקדשים קלים אלי' דריה"ג היו ברשותו ג"כ, מכאן דלענין מכירה יש לתלות בפלוגתא דרש"י ותוס' אם חלק הבעלים היו שלו גם לאחר שחיטה, מחדש דלריוה"ג י"ל דגם אמורים הוו ממון בעלים לענין רעהו וסותר ראית המלכושי יו"ט בזה מככורות נ"ג, בענין ק"י הגר"ח מכריסק בשלמים שהיוקו.

(א) דברי כת"ר בקונטרסו בכלל ישרו בעיני, וזה אשר מצאתי להודיעו מה שהעירותי מדי רואי בס. תירוצו על קוש' התוס' דלמ"ל תרי קראי לפטור בהקדש היינו אף בקדשים שחייב באחריותן לפטור גם נגד הבעלים לרבנן דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי כבר תירץ הלח"מ בפ"ב מהל' גניבה, ואינו מוכן דהא לרבנן לא איצטריך בשום מקום קרא דדהגל"מ לאו כממון דמי, ולהיפך איצטריך קרא לרבנות דהגל"מ, כמבואר בפסחים ה' היינו דאיצטריך קרא לא ימצא.

גם מש"כ כת"ר דלר"ש דס"ל דדהגל"מ כממון דמי חייב גונב מן הגנב מדין גול"מ, אם כי בספרי המחברים העירו מזה, דיתיישב ג"כ מאי דכיל דין גונב מן הגנב עם דין קדשים שחייב באחריותן וכ"ש דפליג על קדשים שחייב באחריותן. פליג ג"כ על דין דגונב מן הגנב שם בב"ק ד' ע"ו. אבל באמת כבר נתקשה בשיטה מקובצת בב"מ ל"ד דלר"ש דס"ל דהגל"מ כממון דמי, לחייב הגנב כפל לגבי השומר כיון שהוא חייב באחריותו, ות' דאיכא למימר דלא דמי חיוב שמירה לחיוב אחריות משום דבשמירה איכא אנפי דלא מחייב ואחריות בכל אנפי מחייב עלה.

והנה ת' השמק"ו אינו מוכן, דהא בגנב מבית שומר שור הנסקל בב"ק ע"א. וכמ"כ בכל יראה בפסחים ו'.

בעזוהשי"ת

ספר

מזעדי חיים

ראש השנה - יום הכיפורים

נחלק לשלשה ראשים

חלק הפנים מיוסד בעיקר על יסוד ומהות המועד,
מספר החינוך, סדר היום, של"ה הק, ומדרשים

דברי אגדה

מיוסד בעיקרו בדברי רבותינו הק' זי"ע
אירי התורה היראה והחסידות,
בעניני המועד, ובתוספת נופך

דרכי הלכה

הרבה ענינים בהלכה ובפלפול מעניני המועד,
בשורשי הדברים העקריים ויסודות אשר
נחלקו בהם גדולי הראשונים והאחרונים

בחמלת ה' עלי

חיים שמרלר

בן להגאון אאמו"ר רבי אליהו שמואל שליט"א
ראש ישיבת צאנו

ירושלים עייה"ק, אלול שנת תשס"ב לפ"ק

דרכי

כהרמז"ס דפטור אצל אסור לצריא, ומתן יסודתו על מה שכתב בחמ"ס בסוף פרק גיד הנשה ובחשובותיו (אור"ח סי' קכ"ז) דלגבי יוה"כ מודו כולתו דלזלינן בחר הנאת מייעו דזימזבי דעתיה תליא מילתא, והגאון מרוגול'וב צלפנט פענט (מאכלות אסורות פי"ד ה"ג) מחלק צין אכילה לשתיא דבאכילה השביעה דמיעיו, ובשתיא השביעה בגרונו יעו"ש. עוד הציא שם מה שכתב הצפנט פענט (פ"ב מהלכו

הלכה

לו נדפסה בספרו המאיר דברי אליהו עמ"ס פסחים (אגרות תורה סי' יב - יד) צדין חולה שאין צו סכנה אס זליעת כמוסות קפסולות שצמוכן מונגע תמליות מוזן גדרו כמו שלא כדרך בכל מקום או עדיפא טפי, והגאון אאמו"ר שליט"א ציין למה שנסתפק צמל"מ (פי"ד ממאכלות אסורות הי"ב) באיסורים שרכן דצד היתר אס גדרן כדרך אכילה דהרי צמל"מ אמריין פסחים קטו. צלע מנה ינא ואילו כרכן צסיב לא ינא

לעבד ביום בואו לדין לפני אדוניו לבוא בנפש חשוכה ומערבבת מתוך המאכל והמשתה במחשבות החומר אשר היא בתוכו, שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו שבאותה שעה, על כן טוב לו להגביר נפשו החכמה ולהכניע החומר לפנייה באותו היום הנכבד, למען תהיה

תרומה ה"ה) די"ש ג' גורים צשלא כדרך אכילתו, א. דהוי כמו שלא אכל כלל. ב. דהוי כמו שאכל דבר אחר ולא דבר זה. ג. דהוי כמו שפקע ממנו האיסור, וכתב שם דצברי יציב די"ל דאס אוכל דברים שאינם מתקיימים דמיעיו וכעפר שהזכר לעיל הוא הגדר הראשון דלא הוי כלל אכילה. ומעורר צהמשך התשובה שם דמנינו לשון אכילה גם צנאה כלשון הכתוב (מלכים יב, יח - כז, ישעי' לו - כב) לאכול את חוריהם ולשחות את שיניהם וכו', ואפשר דהוא לשון מושאל, או שרק רצקה אמר כן ולא לשון תורה.

וצרצ"ס שם דלא היה המנה צפיו והוי כזורק אצן לחמת, וא"כ ה"נ באכילת איסורים שהתורה אמרה לא תאכל ואס כרכן צסיב לאו כאכילה הוא, וע"ז כתב דאולי צני"ד עדיפא טפי דכיון שצולעו ע"י הקפסול ליכא כלל הנאת גרון ואפשר דאפי' להשאג"א הנ"ל ודעימיה דסוצרים דלגבי יוה"כ גם צשלא כדרך אכילה חייב, אך צני"ד ליכא כלל שם אכילה ע"ז, וצשו"מ אחיעזר (ח"ג סי' סא) נקט להדיא דצשלא כדרך אכילת גרון ליכא עלה כלל שם אכילה, ומציין שם לחומר הנושא צשו"מ מהרי"א הלוי (ח"א סי' ב"ן) וצשו"מ מהרש"ס (ח"א סי' קכ"ג), והגרש"ז אירבך זצ"ל כתב בחשובותו אליו דאף שפשוט וצורר דכרכו צסיב חשוב ודאי שלא כדרך אכילה וגם אפשר דקיל טפי וכנ"ל, מ"מ לענין תמליות של מאכלים טוצים צמוך קפסול אשר רגילים לעשות כן כדי להקל על הצליעה מסופקני דאפשר דחשיב רק כצולע. כי דוקא צכרכו צסיב וכדומה שהם ממש דברים מיותרים והכריכה הוא רק למעט הנאת גרון הוא דקיל טפי, משא"כ צקפסול

ה

76 תרופות ותזונה לחולה ביום הכיפורים
 נשילת תרופות בבליעה
כאמור לעיל לשיטת השאגת אריה (סי' עו) ציוה"כ חייב גם כשאוכל שלא כדרכו משום דלא כחיב ציה אכילה (ודומיא דצצר צחלב שהאריכו צזה), ואצטט צזה תורף דצרי מו"מ צין כ"ק מרן צעל דצרי יציב זי"ע והגרש"ז אירבך זצ"ל לצין להצחל"ס הגאון אאמו"ר שליט"א והיא

אפשר דאף אס לא נ יש לחוש קצת דחשיו הוא טוב, וע"י הקני זה חשוב כחונץ או כ כאילו המאכל עו דרך הגרון שלכד' ולהשאג"א אסור התורה.

ובתשובת אדמו"ר זי"ע האריך הרבה ועיי דצריו אס א. דו להשאג"א היכא שא צגדר אכילה כלל פט ומותר, ומסתמך מה שכתב הנוצי' (אור"ח סי' קטו) צחשו מצן המחצר צע תרומה צאוכל המחובר דגרע משל אכילה כלל וכלל, וי ראוי כלל דאין צה שם על הנוצי' דגו אוכל ממחובר אוכל שצני אדם אוכלים כדרך אכילה. ויש

(* הגאון אאמו"ר לב ביקש ממנו ומבני ולהבחל"ח הגרי"ש ז עדיף ע"י אינפוזיה הגאאמו"ר תשובתו ש דהגאאמו"ר ס"ל דדיו שליט"א לא רצה להי צריך להגיע לכל אלו צריך לקחת תרופות ו הכדורים ונשאר לדין

דרבי

אפשר דאף אס לא נחוש לדעת השאג"א, מ"מ יש לחוש קצת דחשיב רק כזולע כיון שהמאכל הוא טוב, וע"י הקפסול נוח יותר לבלוע ואין זה חשוב כחוצץ או כזולע קופסא. ושפיר חשוב כאלו המאכל עובר דרך הגרון שלכד"א ולהשאג"א אסור מן התורה.

ובתשובת מרן אדמו"ר זי"ע* האריך הרבה ועיקר דבריו הם א. דגם להשאג"א היכא שאינו בגדר אכילה כלל פטור ומומח, ומסתמך על מה שכתב הנוצי"ת (ארי"ח סי' קטו) בחשובה מנן המחבר צענין תרומה באוכל מן

המחובר דגרע משלא כדרך אכילה דאינו בכלל אכילה כלל וכלל, וכ"ש צני"ד כשאין המאכל ראוי כלל דאין זה גדר אכילה כלל (ומעורר שם על הנוצי" דגוף דבריו ל"צ טובא דהא אוכל ממחובר אוכל הוא אלא שאינו אוכל כדרך שבני אדם אוכלים והרי זה ממש גדר שלא כדרך אכילה. ויש להוסיף לזה מה שכתבו

הלכה

האחרונים צנידון אכילה מן המחובר בשבת אי הוי מולש ע"י צקו"ס של"ו ודו"ק), ואפילו אס נאמר דשייך אחשביה מ"מ אפשר לנרף דעת ערך השולחן ממהר"י טייב (סי' תרי"ב). דאוכלן לרפואה לא אחשבינהו

אוכל דכעפרא אכלן לרפואה, ג. עוד מנרף שם מה שכתב צכ"ס דמסיק להקל בשלא כדרך אכילה והוא פחות משיעור וא"כ הקפסולות שהם פחות משיעור יש להחיר לחולה. ג. עוד מנרף שיטת מהר"ם חלאווה פסחים מד. דמחדש שאיסור חצי שיעור הוא דווקא בחצי ולא בפחות מזה וכ"כ

החמ"ס צמידו' סוגיות צסוגיא דח"ש ד"ה לא נזכרה. ד. כל הענין דחזי לאינטרופי לכות שלם י"ל דלא שייך כאן דהרי מדובר בטרופות שאסור לקחת יותר מהנרין לו ויכול להזיק לו אס יקח שיעור שלם. יעוש"ה וסוף דבריו נוטים להקל להאכיל הקפסולות אלו לחולה

ש"אצ"ס. L

ראויה ונכונה לקבל כפרתה, ולא ימנעה מסך התאוות.

מדויני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (יומא פ ע"ב), ששעור האכילה ביום הכפורים לחייב עליה דאורייתא מאכלין הראויין - היא ככותבת הגסה (=תמרה גדולה). והטעם שנשתנה שעור האכילה דיום הכפורים משעור שאר אכילת אסורין שבתורה שהן בכזית, מפני שהתורה אסרה האכילה באותו היום

76* הגאון אאמו"ר שליט"א אמר לי השתלשלות הדברים, דבשנת תשל"ט קודם שעבר מרן זי"ע ניתוח לב ביקש ממנו ומבנו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שיחייצעו עם גדולי הפוסקים הגרש"ז אירבך זצ"ל ולהבחל"ח הגר"ש אלישיב שליט"א היות שהוכרח לקחת תמציות מזון עפ"י ציווי הרופא אם ביוה"כ עדיף ע"י אינפוזיה או להניחם בתוך קפסול. והגרש"ז היה בדיעה דע"י קפסול גרע טפי וע"ז ערך הגאאמו"ר תשובתו ששיגרו למרן זי"ע ולהגרש"ז ותורף שיטתם הבאתי, ונדפס בדברי אליהו שם בהרחבה. דהגאאמו"ר ס"ל דינו ככרכו בסיב ומרן זי"ע הסכים עמו ומכמה צירופים כמ"ש תו"ד. והגר"ש אלישיב שליט"א לא רצה להיכנס לפרטי הענין בטענה כי מרן זי"ע קודם הניתוח לב היה דינו כחולה שיב"ס דאין צריך להגיע לכל אלו. עוד אמר לי הגאאמו"ר שליט"א דגם בשנת תשל"ז כשהיה מרן זי"ע באר"י והיה צריך לקחת תרופות ביוה"כ קראו לחדרו הסמוך לביהמ"ד בעיצומו של יום ופלפל עמו באיזה אופן יבלע הכדורים ונשאר לדינא דיכרכו בנייר דק וכך יבלעהו. L

חזונה ע"י
אינפוזיה
וכדומה

76 נתבאר

(לעיל) שיטת השאג"א סי'
ע"ו דביוה"כ דלא כמיז
אכילה רק ועיניתם גם בשלא כדרך
אכילה אסור מן המורה דלא כשאר איסורים

דדוקא כדרך אכילה
חייב חוץ מבשר בחלב
דגם בזה לא כמיז
אכילה. וכתבנו לעיל
מה שכתבנו בשו"ת
דברי יציב ועוד דגם
להשאג"א היכא דלא
הוי כלל בגדר אכילה
מודה דפטור ע"י לעיל
מש"כ בזה וג' גדרי
שלא כד"א שחילק
בפנת פענח.

(ח"ג סי' סא)

דן בחזונה ע"י שמכניסין לגוף פמילות וכדומה
דרך החלחולת, דאפילו לשיטת החת"ס (אר"ח
סי' קכ"ז) דלגבי יוה"כ לא סגי בהנחת גרון
ובעיני הנחת מייעוי, מ"א זה דוקא באוכל דרך
הגרון דהוי עכ"פ גדר אכילה, אבל בשלא
בדרך אכילת הגרון דלא הוי עלה שם אכילה
כלל לא שייך בזה שום חיוב מה שמכניס לחוץ
מייעוי, מה גם שדעת החת"ס וכן ס"ל המג"ח
דחליא בהנחת מייעוי לא משמע כן בירושלמי
מרומות פ"ח ובשבעות ד"ג דלא בעינן הנחת
מייעוי, והראה דהחת"ס בעלמנו בחידושו (חולין
קג.) פירש אכילה במיעוי לא בקיבה, אלא שי"א
מגרוננו לבית מקום בליעמו נקרא מייעוי ולהכי
משכחת לה דחנקתו אומנא למטה מגרוננו
למקום שי"א לבית בליעמו, אולם מלשון תוס'
חולין קג ד"ה חלקו לא משמע כן, יעו"ש.
ויעוין בשו"ת דובב מישרים ח"ג סי' פ"ה
מה שדן אס' יש ענין לזון חולה שיש

הלכה

בו סכנה ע"י אינפוזיה דרך הורידים כדי שלא
ינטרך לאכול דרך אכילה אס' הוי גם בכלל
מאכילין אותו הקל הקל מחילה, וכתב שם
דלדעת החת"ס הנ"ל דביוה"כ תליא בהנחת

בלשון ענוי, ולא נאמר עליה "לא
תאכלו" כמו בשאר אסורין. ופרשו
חכמים, שקבלו הדברים מאשר
קדמו להם, שאכילה נקראת בכזית.
אבל ענוי הוא באדם, כל זמן שלא
אכל עד ככותבת, שאין דעת בן אדם
מתישב[ת] בפחות. ושעור כותבת
הוא יותר מגרוגרת (=תאנה יבשה),
ופחות מכביצה, ופחות משלשה
(נ"א: משני) זיתים גם כן, ששלשה
(נ"א: ששני) זיתים הן כביצה. כלל

מייעוי פשיטא שאין
נפק"מ באיזה אופן
לזונו כיון דבהנחת
מייעוי לחודא איכא
ג"כ איסורא דיוה"כ,
ועיין דכבר תמהו על
החת"ס דמוכח מכמה
מקומות דגם ביוה"כ
תליא בהנחת גרון,
ובימתר מזה הא כתב
בשו"ת מהרש"ס (ח"א
סי' קכ"ג) דאפילו אי
נימא הנחת מייעוי
מ"מ כל זה בנכנס

דרך פיו - סוף דבר מסיק שם דאפילו שדבר
זה נע"ג, עם כל זה להלכה דעתו שלא לסגף
כי הוא בכלל עינוי נפש ויכול לבוא לידי סכנה.

חולה שיש בו סכנה אם צריך לאכול
שיעורין

קודם שנבוא לדין דחולה שיש בו
סכנה ביוה"כ לגבי האכלתו
אי צעי שיעורים, נקדים ביסוד גדול
בדין דחולה שיצ"ס שכידוע שפיקוח
נפש דוחה שבת ועושין לו כל מה
שצריך בשבת, אס' מותר לחלל עליו שבת דוקא
באותן דברים שהם סכנה לו או גם בשאר
דברים שאין צמניעתן סכנה לו. ומקור הדברים
הוא הה"מ (פ"ב מהלכו' שבת ה"ד) והביאו ב"י
בסי' שכ"ח בריש הסימן דשיטתו הוא שעושין
לחולה שיש בו סכנה כל צרכיו אע"פ שאין

שיטת הרב
המגיד
בדין חילוק
שבת
לחולה
שיב"ס

צמניעת הדבר הה
רש"י קכט. משמנו
הדבר סכנה אין מ
שם אהא דאמרינן
ועשה פירש"י
חולה שאס' לא יעש
רפואה זו אין מ
למות, ומכל מ
צריך הוא לה,
בספר תוספת יו
(יומא פד.) די
שאיחא שם מ
חמין לחולה
להשקותו צין להצ
דהיינו רחילה
שם דיראה דר
שעושים לו
צמניעתו סכנה
ובשו"ת אבני נזר
בכוונת הה"מ ד
הערל (עא.) דכאי
מעט אין מלין ו
הדין לכל כאב
ההוא ענין סכנו
ההוא אל כאב ה
משום דמילה צע
הניזקין (נד.) כי נ
זו מנזות מילה ו
וכל כאב חשיב
ויסתכן יותר, וי
שאס' לא יעשו
חסרונומיו מה
להה"מ דמחללין
זה סכנה. וע"
מחללין על כל
ידי שו

ספר

שו"ת

דובב מישרים

מהתשובות אשר השבתי לשואלי דבר ד'
בחמלתו עלי

דוב בעריש וויידענפעלד

אב"ד ור"מ דק"ק טשעבין והגליל
כעת בעיה"ק ירושלים תובב"א

בלאאמו"ר גאון עולם רשכבה"ג מוהר"ר יעקב וויידענפעלד זצ"ל
אבד"ק הרומלוב בעמח"ס שו"ת כוכב מייעקב
בהגאון הצדיק מו"ה אליעזר הנקרא ר' ליזר ר' יעקב'ס זצ"ל"ה מסטאניסלאב

חלק שני

הוצאה רביעית

פציה"ק ירושלים תובב"א

21

שם צ"ש פריך בחולין נקבות פסולה פשיטה, ומשני מהו דתימא דהוי כצית קיבול העשוי למלאות קמ"ל שאע"פ שעשוי למלאות הוי בית קיבול ואין לנו להשגיח ולהשוש על זה שעתיד למלאם אלא כיון שעדיין לא מילאום, דין בית קיבול עליהם, וא"כ שפיר הקשו התוס' מטעם ממ"ז אי חשדין להו כמו שהוא עכשיו הרי הוא גולמי כ"ע שמחוסר מעשה מה האמר כהדיחוי של העל"ג דכיון שלא חסר צגוף הדבר לא חשיב כמחוסר מעשה וחשיב כמו שכבר נתמלאו א"כ לא מקבלו עומאה כיון שאין להם בית קיבול, ושפיר פריך התוס' מטעם ממנ"פ הוי עבור.

שיעור לוג בכל הכלי, ויל"ד ולומר דסיפא דמתני דמיירי בשוכה ופי' הר"ש דמיירי בפלו מאלוהין למקור לא קאי רק חכלים גדולים אבל בכלים קטנים בלא"ה לא הוי שאובין כיון דלא נפל לוג מכל כלי וא"כ הוא יותר משלושה כלים כדברינו ה"ל, ורישא מיירי בשפך לרבות ומש"ה גם בכלים קטנים שייך שאובין. והנה עתה י"ל הספר פני אפרים ורחיאי שהעיר במקלח ותיך דמיירי בנחכון לרבות, אולם לא העיר כמו שהעירוהו מדברי הר"ש כנ"ל.

ועם החתימה חביב למעכ"ת תודתי הנאמנה צעד העניינותו למען ושיבתו הק' כוכב מיעקב, ופי' מלא תמיד חודה לכל מי שיש לו חלק ותומך בשיבתו הק' וציותר לכל אלה שהנס גם מעשים למענה, והיתה זאת למע"כ ולכל הנלוים אלו לזכרה עד עולם.

סימן פז

ב"ה ו' חשון תשכ"א.

לכבוד ידי"ג הרב הגאון המפורסם, חוטר מגדע
תרשישים ואראלים וכו' כש"ת מוהר"י רפפורט
שליט"א.

סימן פח

ב"ה ממחרת יוה"כ תשכ"א לפ"ק.

כבוד ידי"ג רוב חביבי הרב הגאון המובהק מוהר"ר
נח שמוקמן שליט"א מלפנים אב"ד פשעמישל.

ד"ע שאלתו לפי"מ שהעלה המ"ה צמ"ח שי"ג דצוהכ"פ חייב בהנחת גרון כמו בשאר איסורין למד דק"ל כר"י צ"ש חולין דף ק"ג דתליה בהנחת גרון (אמנם העלה דמ"מ בעינן גם הנחת מעיו דצוהכ"פ וחיבה דעתה בעינן ע"ש) וע"כ נסתפק כח"ה לאשר שנתחדש היום שיכולין לזון אח האדם ע"י זריקה א"כ ליכא איסור משום דחסר הנחת גרון וא"כ כמו דק"ל בחולה שיש בו סכנה דמאכלין אוחו הקל קל, א"כ אפשר הכ"ג מהמירין לזוני צכ"ג ע"כ שאלתו שאלת חכם וכת"ה פלפל בזה אי היתר צוהכ"פ שיש בו סכנה הותרה או דחוי' ודבריו נעמו. ולדעתי בלא"ה יש לעיין עפ"י דעת החת"ס צו"ה ס"י קכ"ז דנראה שם מדבריו דצוהכ"פ תליה רק בהנחת מעיו יע"ש, א"כ לפי דבריו פשיטה שאין נפק"מ באיזה אופן לזוני כיון דבהנחת מעיו לחודה איכא ג"כ איסורא דיוהכ"פ. וזכור הזכור שמהו נשאלתי מתלמידי בה"ג מו"ה הייס מהיר הי"ד אם מותר ליקח רפואה של איסור ולשמו בפילטן כמין גומי, ולכאורה בפשיעות דומה למה דמבואר צ"ש פסחים דף קט"ו ע"כ כרכן בסיב ובלטן אף ידי מזה לא יאה וא"כ ממילא גם לענין איסור לא חשיב אכילה, אולם המל"מ בפרק י"ד מהל' מאכלות אסורות הי"ג מסתפק ועשה הדבר לספק אם גם באיסור מהני כרכן בסיב שלא יהיה חשבו אכילה והצ"ה מירושלמי שביעית דלחד גירסא דבאמר שבושה שלא אוכל פה וכרכו בעלי קנים דחייב על הפה ע"ש.

אחדשכת"ר צידודת, הגיעני מכתבו ועל דבר השאלה אודות מקור עשוי צעסין, הנה כבר נשאלתי פעם על כך, וידועים דברי הפנים מאירות המובאים בסדרי עהרה ובפ"ת ס"י קל"ח, אך חשתי לדברי הדברי הייס צ"כ מ"ד שמסתפק שמה הטעם בזמנו עשויים לשם השמים חלוש וא"כ לא הוי בכלל גולמי כלום, והפנים מאירות מיקל רק צעסין אשר היו ידועים שנעשו לשם השמים קרקע. לזד זאת הוספתי כי יש לחשוב אם המקור ההוא מנופה הרפה וכתליה בעעסין ויקצע שם כלי עליה מפני שיהיו יכולים ליעלה כולה צבה אחת וכבר ידוע דברי ה"ל מליוצאוועט שהחמיר במקור העשויה מלימענט, זאת אומרת שחיפוב צלימענט, מפני החשש שיהיו יכולים להוליה המצבה כולו, ועיין צו"ה מרש"ס ח"ב ס"י ק"צ שהקל בזה מטעם שנעשה דרך צנין, וגם המנחת פיתים צו"ד צ"כ ר"ה היקל בזה מטעם אחר, ימחול לעיין שם כי דבריו נכונים מאוד, אבל אלו העעמים אין בהם יסוד להקל כאן צעסין, ע"ש.

ד) וע"ד קושיהו על דברי התוס' בסוכה דף י"ב, שהקשו על המבואר בגמ' שם דאם סיכך הסוכה בחולין נקבות פסולה, ח"ל קלח תימא כיון דעשוי למלאות הו"ל גולמי כלי עץ דעבורים כמו קחא דסכינה עד שלא שם הברזל עכ"ד, והקשה כ"ח כמה שכתבו התוס' דגולמי כלי עץ עהורים דהא מבואר להדיא צמ"ס חולין (דף כ"ה) דגולמי כלי עץ עמאים, אכן קושיא נכונה היא וכבר זכה צה הערוך לזר וגם בהגהות הש"ס שצ"ס ווילנא, ובפשיעות יתאה, כמו שהעירו כבר דגולמי כלי עץ עמאים, אך מ"מ היכא דמחוסר מעשה כגון חטיעה וכדומה כה"ג גם גולמי כלי עץ עהורים כיון שעדיין לא נגמרו להיות ראויין למלאכתן, ואם כי הערוך לזר פקפק בזה כי י"ל דלא דמי לשם, דהתם העץ גופא לא נגמר עדיין ותיך חיקון, אבל הכא גוף העץ אינו תיך עוד לתיקון אלא שתיך רק לקצוץ בהם חוליהם זכרים, אך לדעתי יש לקיים התירוץ על דברי התוס' ושפיר חשיב הכא כגולמי כלי עץ המחוסרין מעשה, דהנה

והנראה דהמל"מ משום הכי מסתפק כמו שהקדים משום דבלע מזה יאה חלמא דלא בעינן שיטעום טעם

22

מלה וע"כ הא דרכן בסיב לא ילא משום דבעינן שיגע בגרונו
 ע"כ אפשר לומר דרק במלוא היא גזיה"כ חבל לא באיסורין,
 וכן ראיתי בשו"ת מהר"א הלוי ח"א סי' נ"ב שהסביר
 כן דברי המל"מ והוא ז"ל כתב לפשוע ספיקו של המל"מ
 מהא דתנינן בזכחים דף ק"ו ע"א דריה"ג ס"ל עממא שאכל
 את העבור חייב כרת ועממא שאכל את העממא פטור ומקשו
 ל"י רבנן אף עממא שאכל את עהור כיון שנגע בו עממא
 ע"ש והרי משכחה לה עממא שאכל קודם עהור שכרכו בסיב
 דכיון שלא נגע בו העממא בקודם לא עממא ומושי"ה חייב
 כרת וע"כ הטעם שאם כרכו בסיב הוי שלא כדרך אכילתן
 ולא מייחייב משום אוכל קדשים בעוממא הגוף, וא"כ באיסורים
 ג"כ פטור והנה ספיקא המל"מ הג"ל יוחא אם נימא כסדרת
 התו"ח מוצא בגווי"ק וי"ד סי' ל"ה דבלוע הוי ג"כ כאוכל
 שלא כדרך אכילתן ואפ"ה ילא וזכרן בסיב דלא ילא ע"כ גזיה"כ
 משום נגיעה גרון ע"כ י"ל דבאיסור אין גזיה"כ אולם בגווי"י שם
 תמה מש"ס חולין דף ק"ג דמוקי שם הא דלוקה באבר מן
 החי בגרומהא זעירא שבלעו (ומאז ה"י זע"ל אמאי לא הביא
 הגווי"י מש"ס כתובות דף ל' דמוקי כגון שחבב לר' לביה
 כבליעה ומש"ס יומא דף פ"א זר שבלע שזפין של תרומה,
 ומשבתו שאולי הל"ה לשיטתו בצרכות דף ל"ח דזר על אכילת
 תרומה חייב אפילו שלא כדרך אכילתן וא"כ אין ראיה משם
 כמובן), א"כ מצוהר דבליעה הוי כדרך אכילה משא"כ בצרכן
 בסיב הוי כאוכל שלא כדרך אכילתן, וממילא לא מחייב
 באיסורין ג"כ וז"ל. ואמנם מודיענא גם היכא דלא תליא
 באכילה ולא צעינן שהחיק יעשום ג"כ מהני כרכו בסיב
 להזיל מטעם דחשוב כלל נגע בגרון והראיה מנבלת עוף
 עהור דמטמא צבית כבליעה מ"מ אם כרכו בסיב ובלעו
 הרי זה עהור כמצוהר צרמב"ס ה"ל אצות בעוממא ה"ה
 משום דבסיב חוץ ולא נגע בגרון אע"ג דענין עוממא הגוף
 לא תליא באכילה והנחה הגוף כמצוהר בכ"מ ה"ל תרומות
 פ"י ה"ג צ"ש הר"י קורקום ז"ל ע"ש וע"כ דקפדינן גם על
 נגיעה גרון.

ובדבר אשר כת"ה נסתפק דלא שייך הקל קל רק באוכל
 איסור ולא במאכל היתר, אמנם בב"י באו"ח סי'
 תרי"ז בתחילה העלה כן בכונת הרמב"ם אולם לבסוף העלה
 דגם במאכל היתר לריכין למעט ע"ש.

סימן פ"ט

ב"ה יום ד' ט' טבת.

ברכת מז"ט לחבי"א הרה"ג מו"ה נפתלי קפלן זל"ב
 שיחי'.

אחדשה"ט אברך אחכם בצרכת מז"ט לרגלי הבצ שגולדה
 לכס למזל יה"ר שחזרו לגדל את צנכס שמואל
 שמעלקא שיחי' ואחותו חסי' תחי' לתורה ולתופה ולמז"ט
 ולרוב נחת אכ"י"ר.

וע"ד חד"ת ה"י ציוהור דברי הרמב"ם צ"ג מה"ל תשובה
 ה"ג דמה שסוים והציונוי חולין אוחו עד יוהכ"פ
 אם עשה תשובה נחתם לחיים וכו', והקשה הלח"מ וא"ת הא
 מחלה על מחלה רב חסד מעה כלפי חסד וא"כ אם לא עשה
 תשובה עכ"פ הוא בכלל מעה כלפי חסד ע"ש וצ"הרה צעו"ע
 רק עכ"ז עדיין לא מיושב ק"ו הלח"מ נהי דלפי דבריך אין
 צמח שעושה צע"י"ת להכריע כיון שהמשקל כבר היה רק
 תשובה מהני שנקר למפרע העצירה וממילא נעשה ההכרעה
 לעושה חבל שאר מלות שעושה צין ר"ה ליוהכ"פ כיון שהמשקל
 כבר היה ע"כ נחשבין לשנה החדשה עכ"ז תיהדר ק"ו הלח"מ
 הלא מ"מ ה"י בהמשקל מחלה על מחלה וממילא מעה כלפי
 חסד, — והשבתו בדרך אפשר לתרן עדי"ז דהנה מלניו שינוי
 בלשון הרמב"ם מדברי הש"ס דצ"ה דף ע"ז מצוהר דציונוי
 תלויין ועומדין זכו נכתבין לחיים וכו' וצרמב"ם נקט הלשון
 נחתם לחיים. ובאמת הפ"י העיר שם על הגמ' מדוע אלל

ועפ"ז יוחא מה שהעירו אהך דמציעא ל"י לרצח צ"ש
 חולין כרכתו בסיב מהו לענין נגיעה רחם, וצפירש"י
 שם ואמאי צ"ש פסחים דף קע"ו פשיטא ל"י לרצח עלמו
 דכרכו בסיב לא ילא, ולהג"ל יוחא דהכא צפסחים לענין
 אכילה שאני דעכ"פ חשיב שלא כדרך אכילתן משא"כ לענין
 קדושת רחם מספקא ל"י לרצח ד"ל דחשיב כדרכו בכך ואינו
 חוץ ח"פ, וכן מצוהר צע"ע א"ו"ה סי' חמ"ה סעיף ג' דאין
 יולא בצרכן בסיב שאינו דרך אכילה וא"כ הדבר ברור דגם
 לענין איסורין חשיב כאוכל שלא כדרך אכילתן ויהיה מותר
 לחולה שאין בו סכנה, וכן העלה בשו"ת הג"ל, אולם צונגע
 לענין הנחה מעיו דעת המנ"ח במלוא הג"ל דלא מהני כרכו
 בסיב משום דשם יחפרד הסיב ע"ש וא"כ לפי דעת החת"ס
 דציוהכ"פ תליא רק בהנחה מעיו מ"מ ציוהכ"פ לא יהני כרכו
 בסיב כנ"ל, אף כגודע תמהו על החת"ס (ובאמת ראיתי א"כ
 שכתח"ס בעלמו צהידושו הרגיש בהקושיא מש"ס שצעות
 וכריתות) מש"ס שצעות י"ג וכריתות דף ז' דמוקי שם כרת
 דיומא כגון דאכל אוממא וחנקת"י ע"ש ומתוס' שבת דף
 י"א ד"ה לא יעמוד דהקשו רק היכי תני ר"מ הולאה דלא